

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку грошових коштів та аналіз платоспроможності
підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Котенко З. В.
Керівник: Чіп Л. О.

Полтава 2023 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	9
1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення...	21
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	25
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	25
2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності	28
2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій.....	40
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	42
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	42
3.2. Аналіз ліквідності балансу та оцінювання платоспроможності підприємства за системою відносних показників	52
3.3. Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності.....	57
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти, є універсальним засобом для проведення розрахунків. Вони пронизують усі напрямки підприємницької діяльності, знаходять своє відображення в інформаційному полі обліку через постійний кругообіг, формуючи при цьому систему грошово-розрахункових операцій. Саме від наявності грошових коштів на підприємстві залежить його конкурентоспроможність, платоспроможність, а також подальший розвиток та ефективна діяльність. Тобто одним з вагомих факторів, що визначають фінансове становище підприємства та його життєздатність є саме грошові кошти. Значущість та роль грошей на рівні підприємства обумовлює доцільність їх окремого детального дослідження, а також визначенням тактики та стратегії управління, їх формування та використання.

Проте, питання грошових коштів та їх еквівалентів містить в собі ще багато нерозкритих аспектів, тому що ринок породжує все нові і нові форми платіжних засобів, а нестабільність вітчизняної економіки вимагає відповідного реагування з питань забезпечення достатньої ліквідності і платоспроможності підприємства, необхідною умовою якого є коректне визначення складу грошових коштів та їх еквівалентів. Проблему організації обліку, аудиту грошових коштів у підприємствах різних галузей економіки досліджували відомі українські науковці: О. Баранова [1], К. М. Білецька [3], Л. Д. Водянка [8], Є. П. Гнатенко [13], О. В. Зінченко [18], Т. Я. Матківська [32], І. В. Олександренко [38], В. Онищенко [40], Н. Й. Радіонова [59], Т. Г. Степова [65] та інші. Напрацювання цих науковців охоплюють широкий діапазон питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку і аудиту грошових коштів, однак ці дослідження потребують поглиблення й удосконалення.

Мета та завдання для дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження і систематизація інформації щодо організації і методики обліку грошових коштів і аналізу ліквідності та платоспроможності на

сільськогосподарському підприємстві на основі існуючої нормативно-законодавчої бази та літературних джерел на базі обраного підприємства аграрної галузі.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення такі завдання:

- визначення економічної сутності грошових коштів та потоків, їх класифікації в бухгалтерському обліку;
- аналіз нормативного регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх руху на сільськогосподарських підприємствах;
- дослідження стану проблематики теми дослідження щодо обліку грошових коштів й аналізу ліквідності та платоспроможності;
- дослідити та внести пропозиції з уточнення сутності понять «грошові кошти», «готівка» і «безготівковий розрахунок»;
- дослідження порядку документування, ведення синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів;
- визначення порядку відображення грошових коштів у фінансовій звітності досліджуваного підприємства;
- здійснення оцінку показників ліквідності та платоспроможності досліджуваного підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку грошових коштів та аналізу показників ліквідності та платоспроможності на підприємствах. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних підходів щодо бухгалтерського обліку грошових коштів та аналізу ліквідності та платоспроможності на ПСП «ХХХ» Полтавського району.

Методи дослідження. Для забезпечення та підтвердження мети кваліфікаційної роботи використовувались такі методи досліджень як дедукція та індукція, аналіз та аналогія. У процесі дослідження вивчені праці вітчизняних науковців щодо обліку грошових коштів, використано облікові та звітні дані досліджуваного підприємства за 2020 – 2022 рр.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) на підставі фактичних даних здійснено аналіз ліквідності та платоспроможності, як одного з основних в системі оцінки фінансового стану підприємств. Встановлено, що при виникненні заборгованості контрагента, «кредитор» має кілька варіантів повернення боргу: звернутися до суду з позовом до боржника; ініціювати перед судом питання про відкриття справи про банкрутство боржника;

2) на підставі фактичних даних здійснено поетапний аналіз грошових потоків. Використання алгоритму для сільськогосподарських підприємств надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі та буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє;

3) досліджено сутність та облікове відображення використання електронних грошей в якості платіжного засобу без використання банківських рахунків, охарактеризовано чотири основні класифікаційні ознаки електронних грошей обумовлених як економічними так і позаекономічними факторами їх використання.

4) встановлено, що валютні операції є одним із найскладніших і найризикованіших об'єктів обліку, які можуть бути як джерелом значних прибутків, так і збитків. Для вдосконалення регулювання валютних операцій, а також підвищення ролі бухгалтерського обліку та аналізу в процесі їх управління побудовано алгоритм визначення курсових різниць та відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено рекомендації, що сприятимуть оптимізації чистого грошового потоку, збалансованості руху коштів, синхронності їх формування на підприємстві через налагодження дієвої системи обліку та управління грошовими потоками на підприємствах.

Апробації результатів дослідження. Підсумки наукового дослідження доповідались, обговорювались автором й одержали схвалення на V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної

економічної науки» (м. Полтава, 6 грудня 2022 р., ПДАУ.), ІХ Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції молодих вчених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» (м. Полтава, 10 листопада 2022 року, ПДАУ), VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава, 30 – 31 березня 2023 р., ПДАУ), науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукові праці:

1. Ліквідність та платоспроможність в системі оцінки фінансового стану підприємств.
2. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства.
3. Електронні гроші: сутність та облікове відображення.
4. Курсові різниці: порядок визначення та відображення в обліку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Економічний зміст грошових коштів, їх класифікація, функції

Природу грошей вивчали з давніх часів, у працях Аристотеля Ксенофонта та інших філософів гроші є елементом обміну та накопичення багатства. На думку відомих американських економістів С. Л. Бро та К. Р. Макконнеллата, це добре функціонуючий грошовий механізм – це та кровоносна система, в якій відбувається обмін доходів і витрат, що фактично являє собою всю економіку.

Гроші існують давно і були і є предметом багатьох наукових досліджень. Однак, як зазначає В.С. Петренко «надзвичайно складна природа грошей не дозволила світовій економічній думці чітко і повно визначити гроші на концептуальному рівні» [46].

Представники сучасної економічної теорії розглядають гроші з точки зору наступної перспективи. Це відповідає твердженню нобелівського лауреата з економіки Д. Хікса про те, що «...гроші визначаються їх функціями; гроші – це те, що використовується як грош».

Схоже визначення можна знайти у відомій праці «Економікс», науковців С. Л. Бро та К. Р. Макконнеллата: «Все, що виконує функції грошей, і є грошима».

Якщо на ранніх етапах грошової еволюції гроші виконували свою найпростішу функцію, засобу обігу і міри вартості то зрозвитком суспільних відносин функції грошей розширювалися і ускладнювалися. Таким чином, еволюція грошей свідчить про постійне наближення до відповідності їх форми і змісту.

Грошові кошти важливі для будь-якого підприємства, належний їх облік та контроль за їх надходженням та витрачанням є частиною повсякденної роботи бухгалтерії. Відтак, гроші - це фінансові ресурси організації, самі ліквідні активи, здатні забезпечити виконання зобов'язань будь-якого рівня і

виду, необхідні підприємству для здійснення розрахунків між постачальниками і підрядниками, для здійснення платежів в бюджет і фонди, для заробітної плати та для здійснення інших видів виплат (рис. 1.1).

Грошові кошти та їх еквіваленти			
Грошові кошти (гроші) – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання			
Готівкові гроші	Безготівкові (банківські) гроші	Еквіваленти грошових коштів	Депозити до запитання
банкноти і монети	записи на банківських рахунках; внески в комерційних банках (депозити, чеки і кредитні картки)	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у грошові кошти	це кошти, що залучені на депозит без визначеного строку погашення та поповнюються і використовуються власниками залежно від потреби в цих коштах
Основні завдання обліку грошових коштів			
здійснення операцій з коштами за розрахунками з постачальниками й покупцями;	контроль за дотриманням касової й розрахункової дисципліни;	своєчасне і правильне документальне оформлення операцій з руху грошових коштів, щоденний контроль за схоронністю готівкових коштів і цінних паперів у касі підприємства;	інвентаризація коштів і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку.

Рис. 1.1. Економічне трактування поняття «Грошові кошти»

Гроші дають змогу придбати засоби матеріально-технічного призначення, які споживаються у виробничому процесі. У грошовій формі здійснюються деякі платежі у виробничій сфері.

Таким чином, у процесі діяльності підприємства гроші постійно здійснюють кругообіг і поступово проходять усі його стадії [3]. В економічній літературі автори по-різному трактують і застосовують словосполучення: «гроші», «грошові кошти», «грошові засоби», «грошові активи», «грошові потоки». В сучасній економічній та фінансовій літературі немає єдиної понятійної бази щодо даних понять. Перераховані словосполучення повинні розглядатися як категорії в економічних науках. Об'єктивний взаємозв'язок економічної теорії, фінансів, юриспруденції та бухгалтерського обліку в трактуванні категорій і понять дозволить розробити єдину поняттєву базу [18].

В цілому прийнято під грошовим потоком розуміти грошові кошти, які отримує підприємство у результаті своєї діяльності.

Відносини, що виникають між підприємствами внаслідок господарської діяльності, називають розрахунками. Вони можуть здійснюватись в готівковій і безготівковій формах [7].

Готівкові розрахунки - платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

З метою організації роботи каси та забезпечення збереженості готівкових коштів на ПСП «XXX» склали нааз про організацію роботи каси (рис. 1.2).

ПРИВАТНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО «XXX»		
		Код ЄДРПОУ 31494075
НАКАЗ		
19.06.2023	с. Макарцівка	№ 35
Про організацію роботи каси		
З метою організації роботи каси та забезпечення збереженості готівкових коштів		
НАКАЗУЮ:		
1. Визначити місцем проведення касових операцій кабінет № 1 на першому поверсі будівлі за адресою: вулиця Соборності 22, оф 2, с. Макарцівка.		
2. Обов'язки з організації каси та ведення касових операцій покласти на касира Марію Кравченко.		
3. Укласти з касиром Марією Кравченко договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність.		
4. Усі операції з готівкою проводити із дотриманням вимог Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148.		
5. Ознайомити касира із вимогами Положення № 148 під підпис.		
6. Призначити касира відповідальним за отримання готівки в банку та здавання понадлімітної виручки в банк.		
7. Вести касові документи з використанням комп'ютерної програми.		
8. Вести касову книгу в електронному вигляді та роздруковувати раз на місяць (до 10-го числа наступного місяця).		
9. Проводити інвентаризацію каси: планово — не пізніше ніж на третій робочий день наступного кварталу; раптово — один раз на місяць; перед складанням річної фінансової звітності — станом на 31 грудня звітного року; у разі зміни касира — у день приймання-передавання справ.		
10. Заборонити касиру передоручати виконання своєї роботи іншим особам.		
11. Покладати виконання обов'язків касира на період його тимчасової відсутності на головного бухгалтера Марину Шевченко, а за його відсутності — на іншого працівника, визначеного окремим наказом директора.		
12. Контроль за веденням касових операцій покласти на головного бухгалтера Марію Шевченко.		
13. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.		
Директор підпис Морозов Сергій Миколайович		

Рис. 1.2. Приклад Наказу «Про організацію роботи каси»

Зазначимо, що каса - приміщення або місце здійснення готівкових

розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей, касових документів (рис. 1.3)

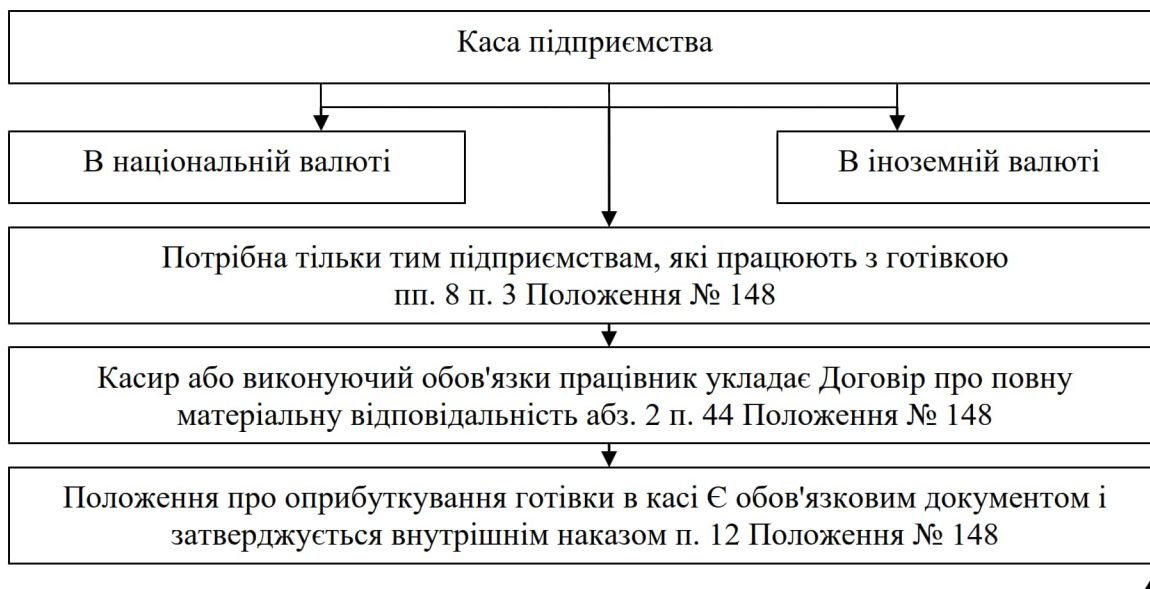

Рис 1.3. Основні аспекти касової дисципліни на підприємстві [50]

Касова дисципліна має відповідати ряду правил. Зокрема:

- обов'язкове оприбуткування готівки;
- не зберігати кошти в касі понад встановлений ліміт (крім випадків, передбачених Положенням 148);
- дотримуватися строків здачі готівки; дотримуватися обмежень щодо готівкових розрахунків; цільове використання готівки, що надійшла з рахунку в банку.

Підприємство визначає і встановлює за погодженням з банком строки здавання ним готівки для її зарахування на рахунки в банках (рис. 1.4)

Підприємство	Строк здавання готівки
У населеному пункті є банки	Щодня [у день надходження готівки до каси]
Час закінчення робочого дня (зміни), установлений ПВТР і графіками змінності, не дає змогу забезпечити здавання готівки у день її надходження	Наступного за днем надходження готівки до каси дня
У населеному пункті немає банків	Не рідше ніж один раз на п'ять робочих днів

Рис. 1.4. Строк здавання готівки

Готівка не вважається понадлімітною в день її надходження, якщо вона здана в сумі, що перевищує встановлений ліміт каси, до обслуговуючих банків

не пізніше наступного робочого дня банку або видана для використання підприємством (без попереднього здавання її до банку і одночасного отримання з каси банку) наступного дня на потреби, пов'язані з діяльністю підприємства. Понадлімітну готівку обов'язково здають до банку для її зарахування на будь-який з поточних рахунків юридичної особи [44].

Оприбуткування готівки в касах представлено на рис. 1.5.

Оприбуткуванням готівки в касах	Завданнями є
підприємств та їх відокремлених підрозділів, які проводять розрахунки із застосуванням РРО/ПРРО та веденням касової книги	здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі ПКО
відокремлених підрозділів, які проводять розрахунки із застосуванням РРО без касової книги	забезпечення зберігання щоденних Z-звітів в е-формі* протягом 1095 днів (п. 44.3 ПКУ)
	у разі її використання КОРО на період виходу з ладу РРО чи відключення електроенергії — занесення інформації згідно з Z-звітами до КОРО
*Підприємство визначає місце та спосіб зберігання відокремленими підрозділами щоденних Z-звітів у е-формі.	
відокремлених підрозділів, які проводять розрахунки із застосуванням ПРРО без касової книги	забезпечення щоденного створення Z-звітів та подання їх до фіскального сервера, а також направлення електронних розрахункових документів і повідомлень для їх реєстрації та довгострокового зберігання до фіскального сервера
СГ, які проводять розрахунки із застосуванням КОРО без РРО/ПРРО	занесення даних розрахункових квитанцій до КОРО

Рис. 1.5. Оприбуткуванням готівки в касах

Законодавство України не містить певних вимог до облаштування каси суб'єктів господарювання. На наш погляд, у касира для зберігання готівки та касових документів повинна бути, металева шафа (сейф, обладнаний скринькою касовий апарат) з ключами, які знаходяться тільки в нього. Дублікати ключів рекомендовано зберігати в опломбованих касиром пакетах (скриньках) у керівництва (або охорони, залежно від розпорядку підприємства) у належно захищених місцях [13].

Ліміт каси - це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі фірми в позаробочий час та забезпечити роботу на початку наступного робочого дня (рис. 1.6).

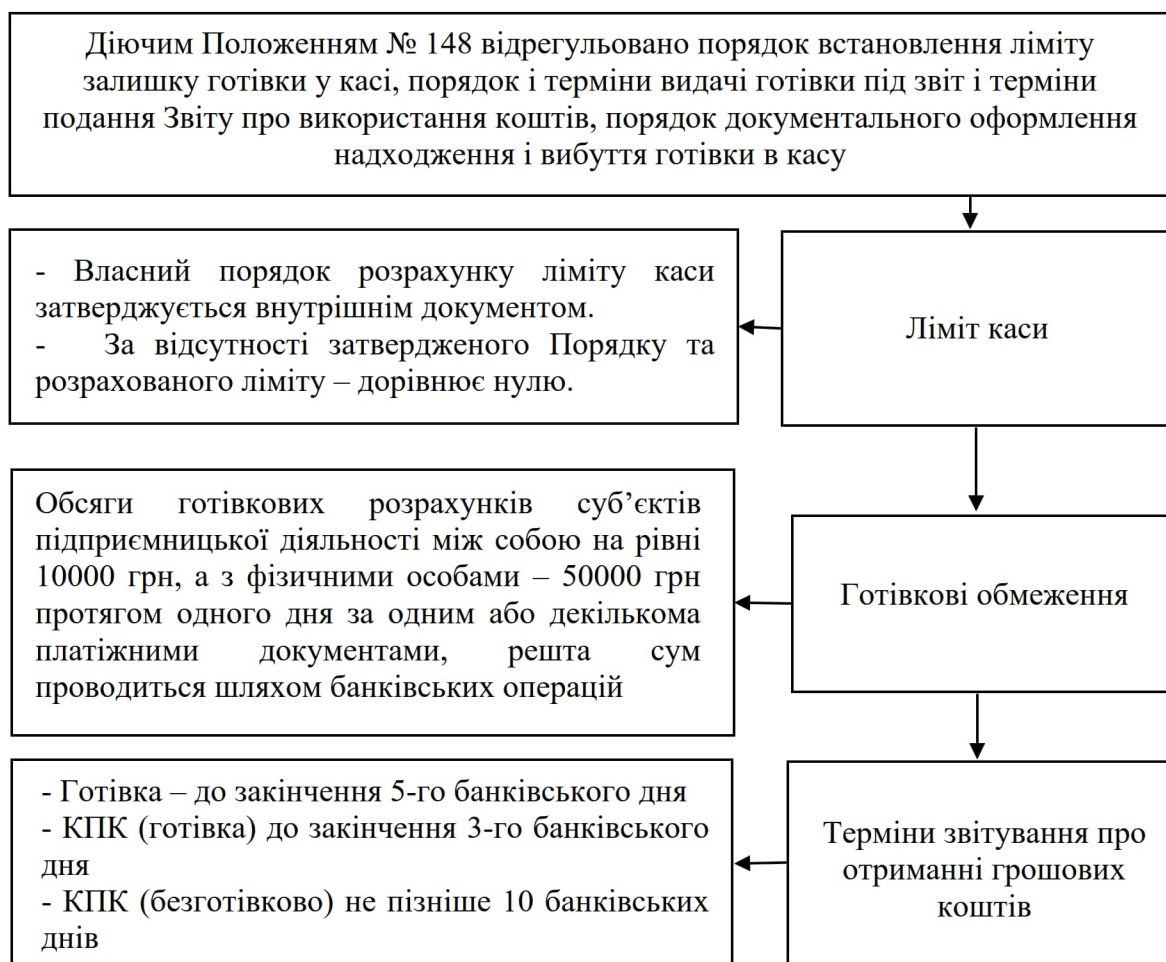

Рис 1.6. Особливості ліміту каси на підприємстві

З метою організації роботи каси та забезпечення збереженості готівкових коштів на ПСП «ХХХ» склали нааз Про затвердження порядку розрахунку ліміту залишку готівки в касі (рис. 1.7).

ПРИВАТНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО «СВЯТОСЛАВ
Код ЄДРПОУ 31494075

НАКАЗ
с. Макарцівка № 31

03.02.2023
Про затвердження порядку розрахунку ліміту залишку готівки в касі

Згідно п. 50 Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148 НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Порядок розрахунку ліміту залишку готівки в касі підприємства.
2. Зберігати в касі підприємства готівку в межах встановленого ліміту.
3. Затверджений ліміт застосовувати з 06 лютого 2023.
4. Контроль за виконанням наказу покласти на головного бухгалтера Марину Шевченко.

Директор підпис Морозов Сергій Миколайович

Рис. 1.7. Приклад Наказу «Про затвердження порядку розрахунку ліміту залишку готівки в касі»

Умови використання коштів та граничні строки зберігання понад ліміт представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Граничні строки зберігання

Умови використання коштів (п. 18 Положення № 148)	Граничні строки зберігання понад ліміт
Готівка отримана в банку	
Для виплат, що належать до фонду оплати праці, а також пенсій, стипендій, дивідендів	5 роб. дн., включаючи день отримання готівки
Для інших виплат (госппотреби, виплати на відрядження, позики тощо)	2 роб. дн., включаючи день одержання готівки
Готівкова виручка	
Для виплат, що належать до фонду оплати праці (у сумі, зазначеній у переданій до каси видатковій відомості)	3 роб. дн. з дня настання строків цих виплат

Для відокремлених підрозділів установи, підприємства порядок оприбуткування готівки в касі встановлюється та доводиться внутрішніми документами установи, підприємства. Розроблений порядок повинен відповідати вимогам цього Положення та не суперечити законодавству України». Це означає, що НБУ покладає відповідальність за створення безпечних умов збереження готівкових коштів виключно на адміністрацію підприємства. На рис. 1.8 наведено порядок одержання готівки з установи банку.

Рис. 1.8. Порядок одержання готівки з банківської установи

На нашу думку, виходячи з вимог Положення № 148 головний бухгалтер має розробити додаток до Наказу про облікову політику підприємства, в якому

чітко визначити наступні положення [50]: кваліфікаційні вимоги до посади касира підприємства; заходи безпеки щодо зберігання грошових та інших коштів в касі; правила безпеки при здавання готівки на поточний рахунок в банку у випадку відсутності договору на обслуговування із службою інкасації банку; графік документообігу касових документів та їх виконавців. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків, наведено на рис. 1.9.

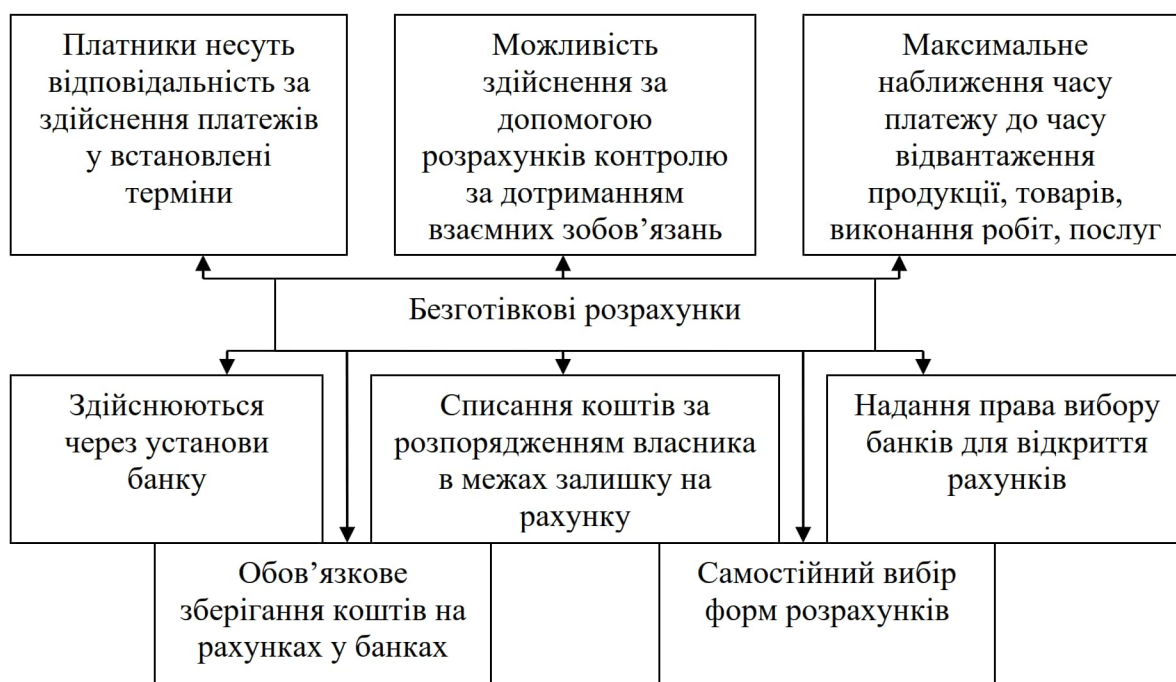

Рис. 1.9. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків

До переваг безготівкової форми розрахунків слід віднести відсутність обмежень щодо мінімального та максимального розмірів платежу [2].

Суб'єкти підприємницької діяльності мають право відкривати необмежену кількість рахунків для зберігання грошових коштів і здійснення усіх видів банківських операцій (рис. 1.10). При здійсненні безготівкових розрахунків можуть застосовуватись акредитивна, інкасова, вексельна форма розрахунків, а також форми за розрахунковими чеками, причому клієнти банків самостійно обираючи платіжні інструменти (платіжне доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив). Для здійснення обслуговування поточних та інших рахунків між банком та клієнтом укладається договір, в якому зазначаються умови надання послуг, права і обов'язки сторін [38].

Рис. 1.10. Перелік рахунків, які можна відкрити в установах банку [5]

Акредитив відкривається або за рахунок власних грошових коштів, або за рахунок кредиту банку й супроводжується депонуванням коштів. Основні завдання обліку грошових коштів представлено на рис. 1.11.

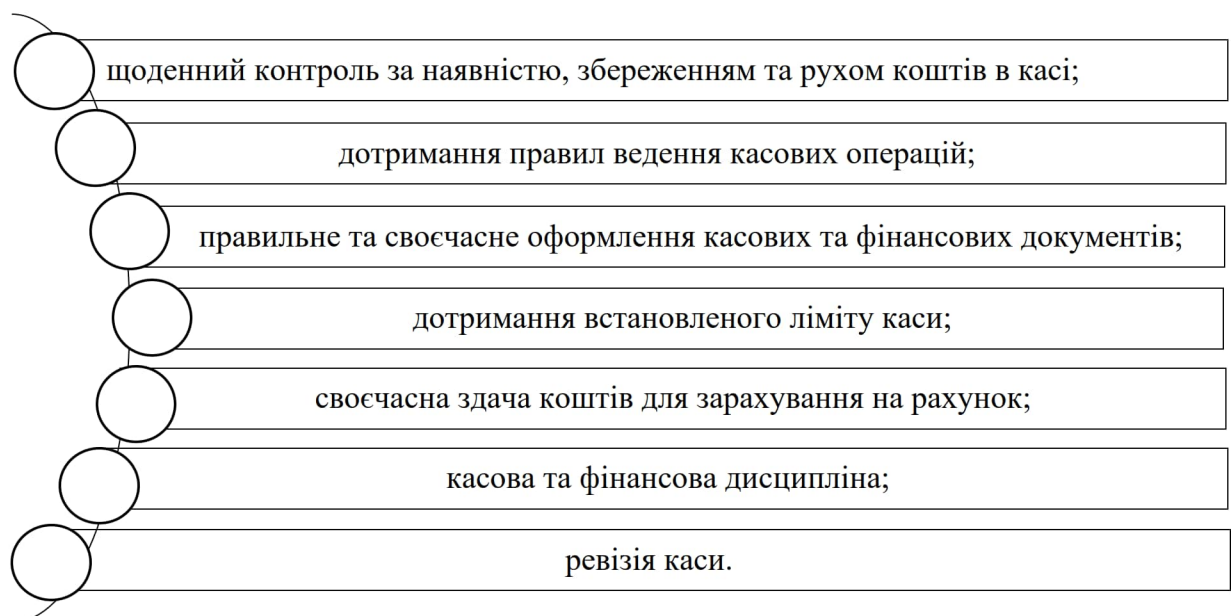

Рис. 1.11. Основні завдання обліку грошових коштів

Майже немає суб'єктів господарювання, які б у своїй діяльності не стикалися з іноземною валютою (рис. 1.12) [36].

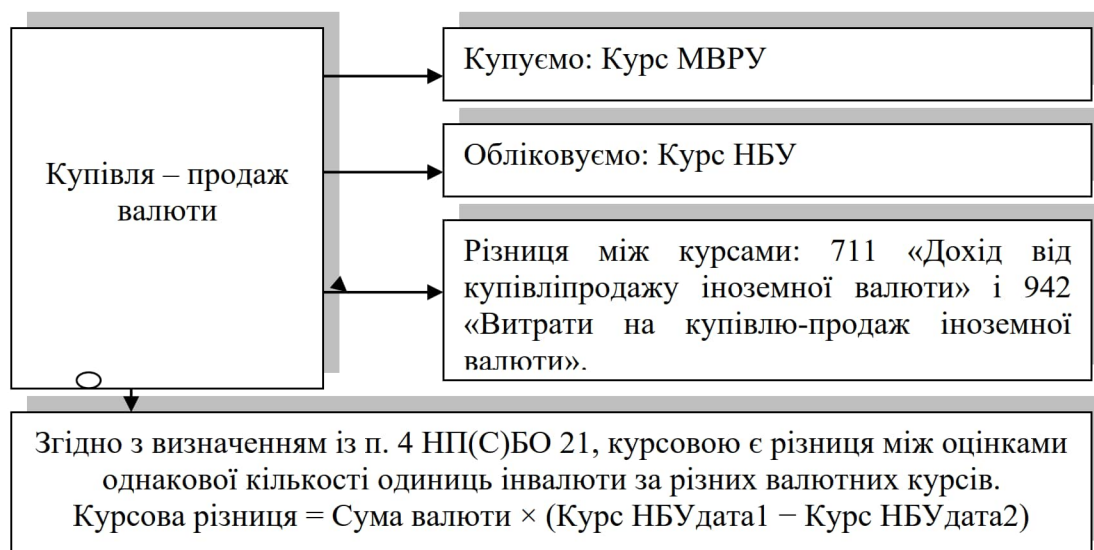

Рис. 1.12. Особливості купівлі, продажу валюти

Причому така валюта на підприємстві може з'явитися з різних джерел: отримана від покупців-нерезидентів, внесена в статутний капітал інвестором-нерезидентом, придбана на МВРУ для розрахунків з постачальником-нерезидентом тощо (табл. 1.2) [27].

Таблиця 1.2

Відображення в обліку купівлі валюти

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Перераховано суму в гривнях для купівлі \$1000 з урахуванням комісії банку	Заява, платіжна інструкція	333	311	4 500,00
Курс НБУ – 38,00 грн за \$1. Курс МВРУ – 42,00 грн за \$1. Зараховано іноземну валюту на поточний валютний рахунок підприємства (\$1 000 × 42,00)	Виписка банку	312	333	\$1 000,00
Нараховано та утримано комісію банку в розмірі 0,2 % вартості купівлі іноземної валюти (\$1 000 × 42,00 × 0,2 %)		92	333	84
Відображено витрати на придбання іноземної валюти (додатна різниця між комерційним курсом купівлі та курсом НБУ) [\$1 000 × (42,00 – 38,00)]	Бухгалтерська довідка	942	333	400
Повернуто на поточний рахунок підприємства в національній валюті залишок коштів від купівлі доларів	Виписка банку	311	333	216,00

Купити валюту підприємство може тільки через банк на валютному ринку (ч. 1 і 3 ст. 6 Закону № 2473).

Придбану валюту, у тому числі у незначному розмірі, суб'єкт господарювання зобов'язаний використати за цільовим призначенням протягом 10 р. дн. після дня її зарахування на поточний рахунок.

Щоб купити валюту, клієнт подає до банку відповідну заяву довільної форми. Реквізити заяви визначаються в договорі банківського рахунка.

В разі порушення строків, банк зобов'язаний продати придбану інвалюту протягом 5 р. дн. на валютному ринку [28].

Заява про купівлю іноземної валюти/договір резидента з банком має містити доручення резидента банку продати куплену іноземну валюту, що не буде переказана за призначенням у вищезазначений строк.

Умови продажу пропонують банки (за комісійну винагороду, наприклад від 0,5 % до 0,1 % від суми операції):

- «терміново» – кошти від продажу в гривневому еквіваленті надійдуть на поточний рахунок підприємства вже до 11:00 того ж операційного дня (за умови надання до Банку заяви про продаж іноземної валюти до 10:00);

- «сьогодні» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої компанії до кінця операційного дня, у який подано заяву про продаж іноземної валюти;

- «завтра» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої компанії до кінця операційного дня, наступного за тим, у який було подано заяву про продаж іноземної валюти;

- «спот» – грошові кошти надійдуть на поточний рахунок Вашої компанії через два операційні дні з моменту надання заяви про продаж іноземної валюти.

Перерахування інвалюти для продажу із поточного валютного рахунку (у випадку добровільного продажу інвалюти або обов'язкового продажу інвалюти, не використаної в 10-денний строк. Дт 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»– Кт 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті». Відображення в обліку

продажу валюти представлено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Відображення в обліку продажу валюти

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
Курс НБУ – 38,00 грн за €1. Надійшла інвалютна виручка за експортним контрактом	Заява, платіжне доручення	312	316	€10 000,00 380 000,00
Перераховано для продажу інвалюту з поточного валютного рахунка	Заява, платіжне доручення	334	312	€10 000,00 380 000,00
Курс НБУ – 37,00 за €1. Курс МВРУ – 40,00 грн за €1. Відображено курсову різницю від перерахування інвалюти на субрахунку 334 [$\$10\,000 \times (38,00 - 37,00)$]	Бухгалтерська довідка	945	334	10 000,00
Нараховано та утримано комісію банку [$\text{€}10\,000 \times 37,00 \times 0,2\%$]	Виписка банку, бухгалтерська довідка	92	334	740,00
Зараховано суму в гривнях, отриману від продажу інвалюти, на поточний гривневий рахунок за мінусом комісії банку [$(\text{€}10\,000 \times 40,00) - 740,00$]	Виписка банку	311	334	399 260,00
Відображено доходи від продажу інвалюти (додатна різниця між комерційним курсом купівлі та курсом НБУ) [$\text{€}10\,000 \times (40,00 - 37,00)$]	Бухгалтерська довідка	334	711	30 000,00

При списанні інвалюти із субрахунку 312 визначається курсова різниця за інвалютою, що вибуває.

Якщо інвалюта продається не в день списання із субрахунку 312 для продажу а, наприклад, наступного дня, то за субрахунком 334 також визначається курсова різниця.

Отже, варто зазначити, що правильна організація обліку грошових коштів дає можливість контролювати хід грошових операцій, а це в свою чергу посилює контроль за використанням грошових коштів, не допускає їх розтрату і веде до економії коштів підприємства

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Трансформація економічного середовища, курс на міжнародну інтеграцію економіки України в Європейський Союз зумовлюють необхідність реформування системи бухгалтерського обліку і звітності.

Одним із основних завдань реформування є формування системи законодавчо-нормативного регулювання. Важливість та актуальність питання нормативного забезпечення обліку грошових коштів пов'язані з створенням необхідних умов формування повної, своєчасної об'єктивної, та релевантної обліково-економічної інформації про фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність суб'єктів господарювання [7]. Основні відмінності тлумачень звіту про рух грошових коштів згідно з НП(С)БО 1 та МСБО 7 представлені у додатку А.

Основною метою регулювання бухгалтерського обліку законодавчо є забезпечення достовірною та об'єктивною інформацією про фінансовий стан користувачів.

Поява економічних категорій та понять, притаманних сучасній економіці, зумовила необхідність вдосконалення нормативного регулювання бухгалтерського обліку нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості, землі, власного капіталу, фінансових інвестицій, лізингових операцій, грошових коштів, операцій з іноземною валютою тощо [24]. Проте система законодавчо-нормативного регулювання бухгалтерського обліку і звітності зазнала лише поверхових змін і надалі переважно задовольняла лише інформаційні потреби державних органів. Питанням обліку грошових коштів присвячена значна кількість наукових статей вітчизняних науковців.

Т. Я. Матківська та О. В. Попович для усунення проблемних питань, що виникають при організації обліку грошових потоків, пропонують реорганізацію каси, розробкою та запровадженням механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів [32]. Сучасний рівень нормативного регулювання складання обліку грошових коштів представлено у табл. 1.4.

**Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку
грошових коштів та їх еквівалентів**

Нормативні акти	Характеристика
1	2
1 рівень Міжнародні нормативні акти	
МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [17]	визначає вимоги щодо надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єктів господарювання за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [10]	визначено порядок отримування фіксованої або визначеної кількості одиниць певної валюти. Відповідно нормативного документу, на кінець кожного звітного періоду здійснюється перерахунок монетарних статей, які виражені в іноземній валюті
МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [70]	дія нормативного документу спрямована на регулювання операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами
2 рівень – Національні нормативно – правові документи	
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [55]	забезпечує одноманітність обліку майна, зобов'язань, господарських операцій, складання і надання користувачам необхідної достовірної інформації про майновий стан підприємств, їхні доходи і витрати
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [54]	регулює правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків в Україні, забезпечення захисту законних інтересів клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника
Закон України «Про Національний банк України» [58]	визначає що завдання, функції, повноваження і принципи організації Нацбанку, як центрального банку України
Закон України «Про валюту і валютні операції» [56]	встановлює загальні правові засади у сфері здійснення валютних операцій, валютного регулювання, права та обов'язки, відповідальність суб'єктів валютних операцій
Податковий кодекс України [48]	регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, відповідальність за порушення податкового законодавства
3 рівень – Підзаконні нормативно – правові акти	
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [35]	визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги розкриття його статей
НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [36]	визначає методологічні засади формування в бухобліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України

1	2
4 рівень – Інструкції, положення державного рівня	
Інструкція про застосування Плану рахунків [20]	встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності.
Положення про ведення касових операцій у нацвалюті в Україні [50]	визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України юрособами різних організаційно-правових форм та форм власності

Л. М. Очеретько, О. В. Харьковська пропонують повний перехід підприємств від готівкових до безготівкових розрахунків для усунення традиційних методів ведення рахунків, документування, та реєстрації інформації. На думку авторів це також надасть змогу зосередити фінансові ресурси на удосконаленні існуючих методів бухобліку [43].

Є. П. Гнатенко, А. О. Гикава вбачають вирішення проблем обліку грошових коштів у побудові належної системи бухобліку, а саме правильності здійснення та відображення всіх етапів їх руху, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності. На нашу думку, такі пропозиції є загальноприйнятими правилами ведення обліку на всіх підприємствах [13]. О. В. Зінченко, Я. В. Дідик наголошують на здійсненні контролю за надходженням і витратами грошових коштів. Також, на їх думку, доцільно здійснювати прогнозування показників на наступний рік з відображенням розрахунків планового доходу від основної діяльності та витрат коштів у розрізі статей витрат [18]. К. М. Білецька для удосконалення обліку рекомендує узагальнювати об'єктивні та галузеві закономірності грошових потоків для врахування їх в практиці обліку підприємства. Важливою складовою, на думку автора, є визначення потоків облікової інформації для формування повного інформаційного забезпечення аналізу руху грошових коштів підприємств [3]. А. Л. Приходько, В. М. Пархоменко до заходів вдосконалення відносять: видати наказ, який встановлює перелік конкретних працівників підприємства, яким дозволено видавати готівку грошові кошти під звіт, ввести в штат організації внутрішнього аудитора або покласти цей

обов'язок на головного бухгалтера, підвищення кваліфікації бухгалтера і управлінського персоналу в цілому [53]. Л. А. Буркова, О. Я. Журавель пропонують вести відокремленим підрозділам підприємства окрему касову книгу, а з метою покращення касової дисципліни для підприємств застосовувати Наказ «Про касову дисципліну підприємства» [5]. Вивчення наукової літератури дав змогу узагальнити рекомендовані зміни до Плану рахунків щодо впровадження рахунків обліку. Зокрема:

- 32 «Еквіваленти грошових коштів», з відповідними субрахунками 321 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті» та 322 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті» (М. І. Коваль та Ю. О. Нетреба [24]);

- 32 «Грошові потоки в розрізі видів (напрямів) діяльності» субрахунки - 321 «Грошові потоки від операційної діяльності», 322 «Грошові потоки від фінансової діяльності» та 323 «Грошові потоки від іншої діяльності» (В. І. Кузь, Т. О. Кіцен [25]).

- 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом» в аналітичному розрізі за валютою (О. В. Пагас, О. І. Пилипенко [44]).

М. І. Коваль, Ю. О. Нетреба для дослідження грошових потоків підприємства, визначення тенденцій і закономірностей їх формування рекомендують проведення аналізу: Звіту про рух грошових коштів, ліквідності балансу; показників ділової активності; показників оцінки ліквідності підприємства [24]. Н. В. Гордополовою та В. В. Ясишеною для сприяння систематизації аудиторських процедур, скорочення часу проведення перевірки, узагальнення доказів для підтвердження показників Звіту про рух грошових коштів [14]. Нормативно-правове регулювання фінансової звітності здійснюється на декількох рівнях. На сьогодні нормативно-правове регулювання фінансової звітності підприємства є далеко не досконалим. В першу чергу це обумовлено низкою практичних проблем. У підсумку реформування бухгалтерського обліку в напрямку гармонізації фінансової та податкової звітності викликає ряд суперечностей через відмінність мети формування звітності, що вимагає відмінної методики формування звітності.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Приватне сільськогосподарське підприємство «ХХХ» (далі – ПСП «ХХХ») зареєстроване Виконкомом Полтавської міської Ради Розпорядженням 19.09.2001 р. номер запису: ХХХХХХХХ ПСП «ХХХ» є самостійним господарюючим статутним суб'єктом, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку, заснованим рішенням засновника на його власності з правом найняття робочої сили.

При здійсненні господарської діяльності ПСП «ХХХ» керується Конституцією України, чинними Кодексами України, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національними НП(С)БО, Статутом (додаток Б) та іншими чинними нормативно-правовими актами України.

Засновниками ПСП «ХХХ» є ХХХХХХХХХХ розміром статутного внеску 10 000,00 грн (100 %). Тип бенефіціарного володіння: прямий вирішальний вплив. Форма власності: приватне підприємство. Приватне сільськогосподарське підприємство «ХХХ» присвоєно код ЄДРПОУ 41494076.

Метою діяльності ПСП «ХХХ» є виробництво товарної с/г продукції, її переробки і реалізація, насичення ринку якісними товарами та послугами, інші види господарської діяльності для отримання прибутку.

Основним видом діяльності є:

- 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Інші:

- 01.45 Розведення овець і кіз;

- 01.46 Розведення свиней;
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами;
- 46.38 Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками;
- 47.22 Роздрібна торгівля м'ясом і м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах;
- 47.23 Роздрібна торгівля рибою, ракоподібними та молюсками в спеціалізованих магазинах;
- 36.00 Забір, очищення та постачання води.

ПСП «ХХХ» здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність. Відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності несе директор підприємства.

Бухгалтерія є структурним підрозділом ПСП «ХХХ», яка створюється, реорганізується та ліквідується наказом керівника підприємства. У своїй діяльності головний бухгалтер, керується чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями, розпорядженнями керівника.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на ПСП «ХХХ» створено бухгалтерію за чолі з головним бухгалтером.

Відтак, облікова політика є важливим інструментом формування фінансової звітності та обов'язковим елементом фінансового обліку.

Обліковою політикою суб'єкта господарювання, насамперед, передбачено виконання функцій бухгалтерського обліку; виконання порядку формування звітності; здійснення функцій управління (контролю, економічного аналізу).

Відтак, облікова політика підприємства – це не лише сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, що уможливило використання різних варіантів відображення фактів господарської діяльності.

Основою системи бухгалтерського обліку є облікова політика, яка формує основні параметри її функціонування й забезпечує ефективність облікового процесу (рис. 2.1).

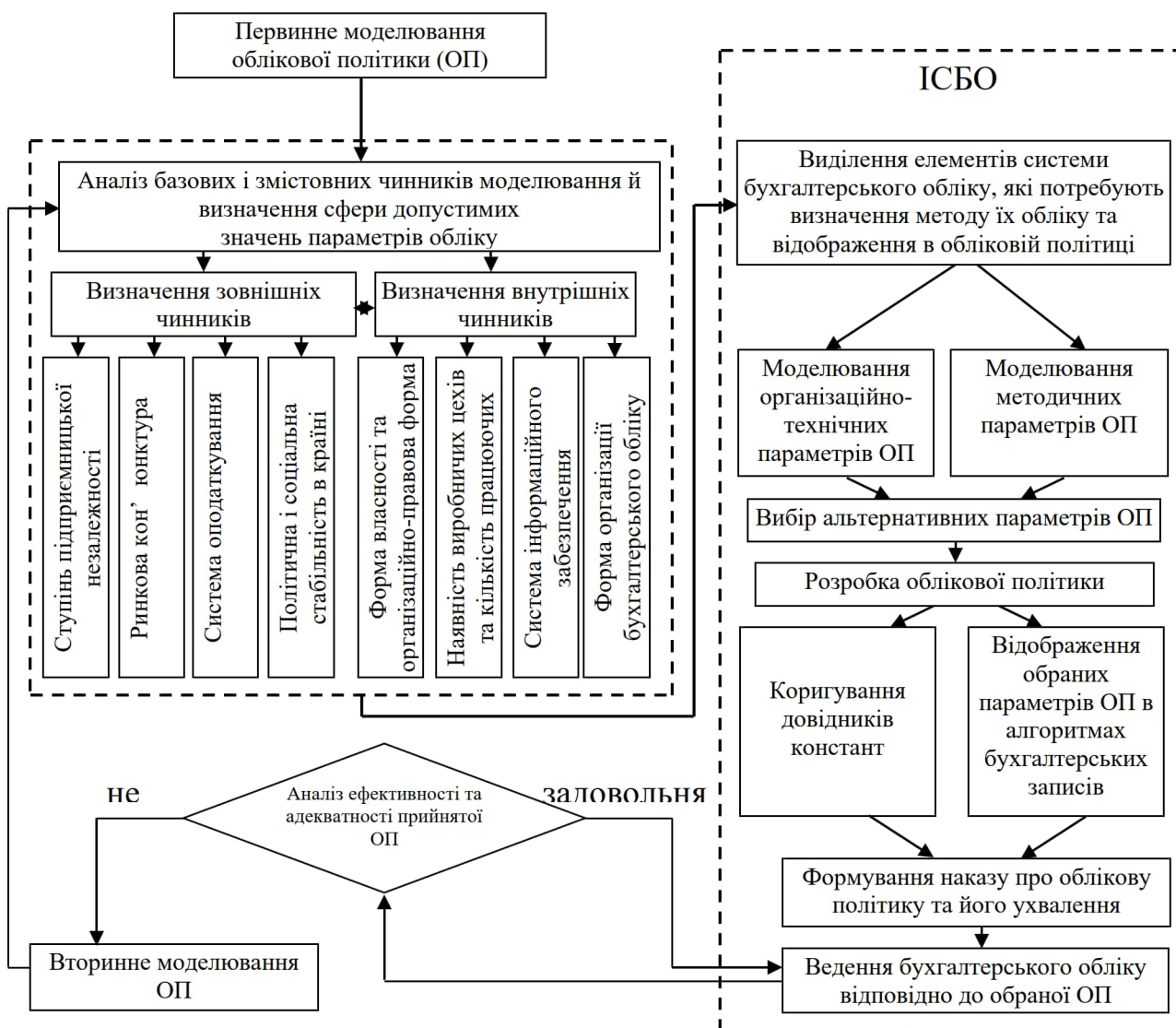

Рис. 2.1. Моделювання облікової політики

Основною метою розробки та затвердження облікової політики у ПСП «XXX» є: закріплення вибраних способів ведення бухгалтерського обліку; регулювання організації документообороту (розробка Графіка документообороту; організація горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівництвом підприємства) співпраці працівників у одному інформаційному просторі.

У ПСП «XXX» затверджено Наказ про облікову політику підприємства,

що враховує положення ПКУ, який потребує змін лише у випадках, передбачених чинним законодавством.

Зміна облікової політики протягом року також є некоректною, оскільки вимагає перерахунку показників, що призводить до викривлення даних за статтями звітності.

Ключові елементи формування облікової політики для ПСП «XXX» можна розглядати в кількох аспектах: теоретичні: принципи обліку, законодавчі акти; методологічні: правила отримання, обробки, фіксації, передачі інформації, оцінки, ведення рахунків, критерії розмежування основних засобів та МШП, нарахування амортизації, оцінки запасів, розподіл накладних витрат і включення їх до собівартості тощо; технологічні: план рахунків, форма обліку, документообіг, організація внутрішнього контролю, проведення інвентаризації тощо; організаційні: розробка інструкцій, внутрішнішньогосподарських регламентів тощо.

Розроблений Наказ про облікову політику є внутрішнім документом, який регламентує організацію облікового процесу ПСП «XXX», є обов'язковим до виконання всіма службами і працівниками підприємства (додаток В.1, В.2, В.3).

2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності

Грошові кошти важливі для будь-якого підприємства, належний їх облік та контроль за їх надходженням та витрачанням є частиною повсякденної роботи бухгалтерії ПСП «XXX».

Касові операції на ПСП «XXX» оформлюються документами (рис. 2.2), типові форми, яких затверджені НБУ і Мінфіном України. Вони повинні застосовуватись без змін, незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності.

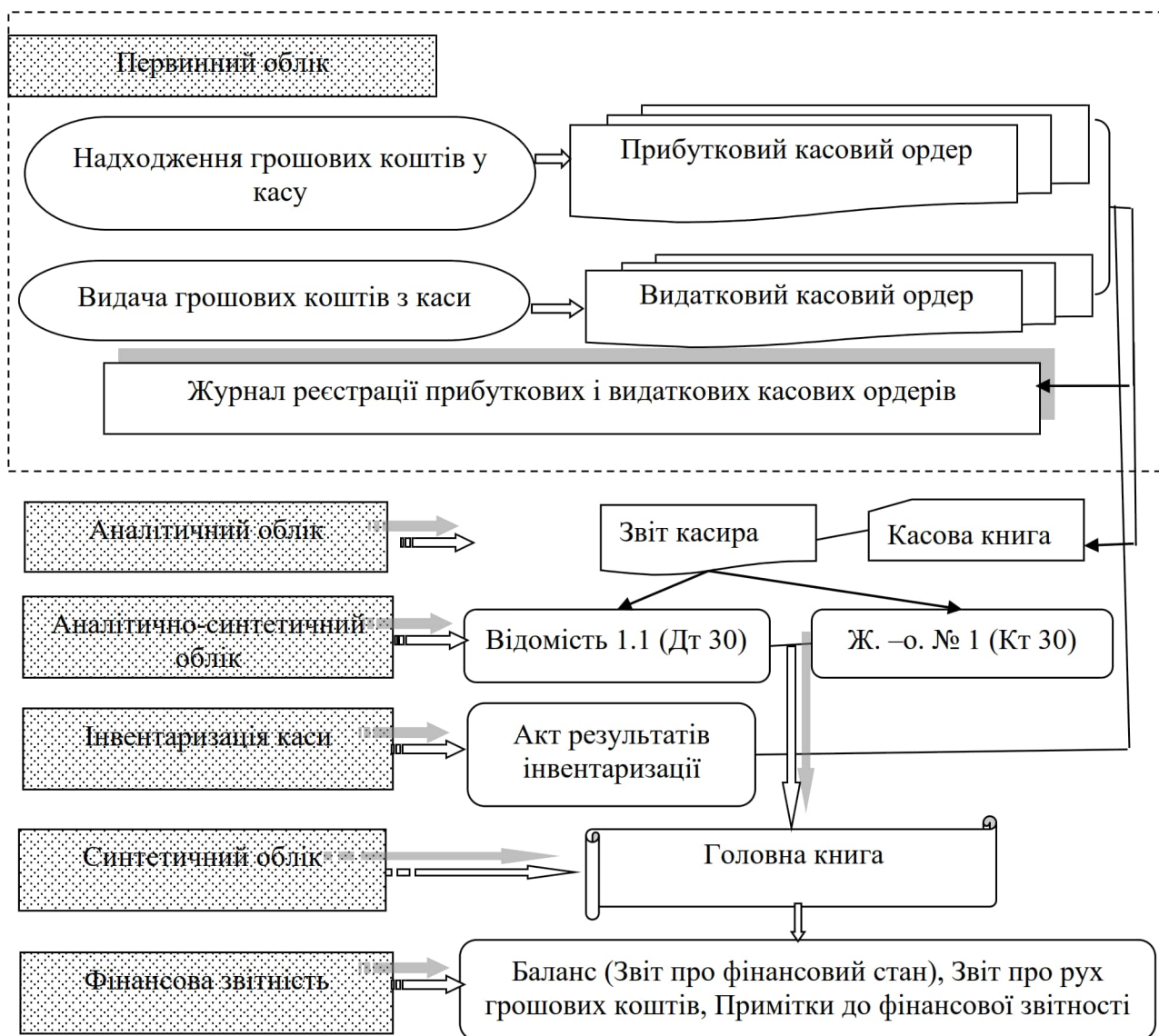

Рис. 2.2. Ілюстративне зображення схеми документування касових операцій

Отже, для правильного документування господарських операцій з готівкою в ПСП «XXX» дотримуються таких вимог: ПКО та ВКО оформляються надходження та витрачання готівки, з чітким дотриманням вимог щодо їх заповнення; щоденне підбиття підсумків у касовій книзі ПСП «XXX» та точне записування кожної здійсненої касової операції; в цілях запобігання повторного використання документів, касир ПСП «XXX» проводить погашення касових документів спеціальним штампом; контроль фактичного залишку готівки із залишком у касовій книзі; дотримання залишку готівки в касі на кінець робочого дня згідно встановленого ліміту.

Операції з руху грошових коштів у касі ПСП «ХХХ» записують до регістрів на підставі звітів касира з доданими до них первинними документами (прибутковими та видатковими касовими ордерами). Приклад оформлення звіту касира представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Касова книга ПСП «ХХХ» (витяг)

Номер документу	Від кого отримано чи кому видано	Номер рахунку, субрахунку	Надходження	Видаток
	Залишок на початок дня		47,75	
Прибутковий ордер № 353	Прийнято від Бондар І. Ю. ФОП	361	900,18	
Прибутковий ордер № 354	Прийнято від Бондар І. Ю. ФОП	361	785,82	
Прибутковий ордер № 355	Прийнято від Куц П. О. ФОП	361	129,00	
Прибутковий ордер № 356	Прийнято від Кнопки Т. В. ФОП	361	7563,00	
Прибутковий ордер № 357	Прийнято від Красюк В. В. ФОП	361	1869,73	
Прибутковий ордер № 358	Прийнято від Сучкової Т. В. ПП	361	363,00	
Видатковий ордер № 44	Видано АТ «Ощадбанк»	311	-	11200,00
Прибутковий ордер № 359	Прийнято від Герасименко О. Г. ПП	361	274,98	
Прибутковий ордер № 360	Прийнято від ПП «Стельмах»	361	200,00	
Разом за день			12085,71	11200,00
Залишок на кінець дня			933,46	х
у тому числі на зарплату			-	х

Регістрами бухгалтерського обліку, в яких відображаються касові операції є журнал-ордер №1 (для відображення І в тому і в іншому випадку записи здійснюються у розрізі кореспондуючих рахунків, у хронологічному порядку підсумками за кожний день.

Для обліку наявності та руху грошових коштів у касі ПСП «ХХХ» передбачено рахунок 30 «Готівка» (додаток Г). Типова кореспонденція з обліку готівкових коштів включає наступні операції:

1. Надходження готівки:

- заборгованості від покупців за раніше відпущену продукцію ПСП «ХХХ»: Дт 301 Кт 36 1500 грн,

- невикористані підзвітні суми: Дт 301 Кт 372 150 грн;
- одержано кошти з банку в касу ПСП «ХХХ»: Дт 301 Кт 311 – 20000 грн;
- готівка від торгової мережі (магазин «Продукти» на балансі ПСП «ХХХ»): Дт 301 Кт 702 10000 грн.
- від засновників (учасників) як внеску на поповнення капіталу ПСП «ХХХ»: Дт 301 Кт 46 10000 грн;
- аванси і попередні оплати готівкою від покупців або замовників ПСП «ХХХ» Дт 301 Кт 681 12600 грн;
- від дебіторів за послуги з оренди складського приміщення ПСП «ХХХ»: Дт 301 Кт 377.

2. Вибуття готівкових коштів:

- готівка з каси ПСП «ХХХ» здана на поточний рахунок в банк: Дт 31 Кт 301 5700 грн;
- видано в підзвіт головному інженеру на придбання заасних частин: Дт 372 Кт 301 616,10 грн;
- проведена оплата за газети і журнали на наступний рік: Дт 39 Кт 301 – 340 грн;
- видана позика працівнику підприємства: Дт 377 Кт 301 5000 грн;
- виплачено заробітну плату прибиральниці: Дт 661 Кт 301 6500 грн;
- погашено готівкою заборгованість перед іншими кредиторами ПСП «ХХХ»: Дт 685 Кт 301 2350,65 грн.

Безготівкові розрахунки між ПСП «ХХХ» та контрагентами здійснюється через уповноважений банк - АТ «Ощадбанк» м. Полтава за договорами на розрахунково-касове обслуговування.

У ПСП «ХХХ» відкрито поточний рахунок в національній валюті UAXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX.

Безготівкові розрахунки агрофірма проводить за допомогою платіжного доручення.

Сутність форми розрахунків з використанням платіжної інструкції

полягає в тому, що власник рахунку (ПСП «ХХХ») надає інструкцію банку, що його обслуговує (АТ «Ощадбанк»), про перерахування визначеної суми зі свого рахунку на рахунок суб'єкта розрахункових відносин за поставлену продукцію, надані послуги, виконані роботи тощо.

Платіжна інструкція – це розрахунковий документ, який є письмово оформленим дорученням клієнта банку, що його обслуговує, на перерахування визначеної суми коштів зі свого рахунку.

Механізм розрахунків платіжними інструкціями показано на рис. 2.3.

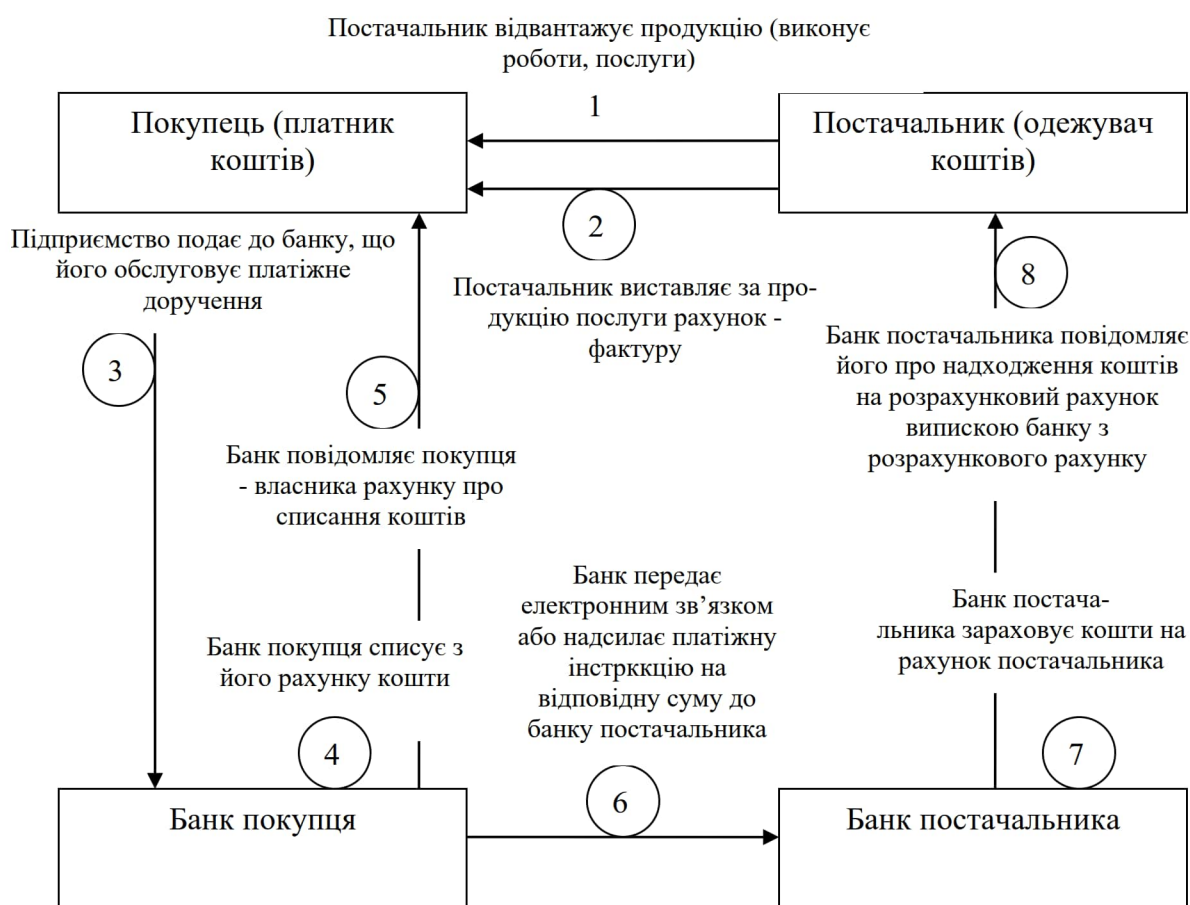

Рис. 2.3. Розрахунки платіжними інструкціями

Для своєчасного відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку у ПСП «ХХХ» розроблений та затверджений графік документообігу, табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Графік документообігу ПСП «ХХХ» (витяг)

Операція, за якою оформляється документ	Найменування та форма документа	Складання первинного документа		
		кількість примірників	відповідальний за оформлення	строк виконання
Перерахування коштів	Платіжна інструкція	2	головний бухгалтер	протягом 30 календарних днів з дати виписки

АТ «Ощадбанк» реєструє проведені операції по руху грошових коштів на рахунку у виписці з рахунка (табл. 2.3), до якої долучаються підтверджуючі документи.

Операції по рахунку ПСП «ХХХ» відображається на підставі перевірених виписок банку і грошових документів, докладених до них. Аналітичний облік на рахунку 31 здійснюються за виписками банку, і лише за наявності на ПСП «ХХХ» розрахункових субрахунків відкривають окремі аналітичні рахунки для обліку відповідних.

У разі необхідності деталізація кожного аналітичного рахунку здійснюється за виписками банку.

Таблиця 2.3

Рух коштів по рахунку за інтервал дат (витяг)

Дата	Витрати	Надходження	Рахунок	Код банку	ЄДРПОУ	Клієнт	Док. №
1	2	3	4	5	6	7	8
20/03/2022	110,40		2600xx	331401	41128705	ТОВ «ТРЕЙД»	35555789
			Круги шліфувальні 14А 150x20x32 для виконання ремонтних робіт за березень 2022 р. за рах. № 331 від 15.03.22, ПДВ 20 % = 18,40 грн.				
20/03/2022	155,00		2600xx	325365	23522853	ТОВ «ХІМЛА-БОРРЕАКТИВ»	35555773
			За бюретку без крану 1-3-2-10-0,005 2 шт. х 7,50 (для ВТЛ) за березень 2022 р. за рах. № 11068 від 11.03.2022 р.				
20/03/2022	302,04		2600xx	380805	41458096	ТОВ «Харків-запчастина»	35555764
			Запчас. для авто ГАЗ (болт, гайка) за березень 2022 р. за рах. № 3218 від 14.03.2022 р., ПДВ 20% = 50,34 грн.				
20/03/2022	480,00		2600xx	331401	35926590	Темаш 2008 ПП	35555782
			Пас привідн. А-1180, пас 1100 ВБ за березень 2022 р. за рах. № ПТ-1000 від 15.03.2022 р., ПДВ 20 % = 80 грн.				

Для обліку наявності та руху грошових коштів, які перебувають на рахунку у банку ПСП «ХХХ» передбачено рахунок 31 «Рахунки в банках». Рахунок 31 «Рахунки в банках» призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку, і які можуть бути використані для поточних операцій. Зауважимо, що для безготовкових розрахунків у ПСП «ХХХ» використовуються субрахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

У табл. 2.4 представлено типову кореспонденцію з обліку грошових коштів на рахунку у банку ПСП «ХХХ».

Таблиця 2.4

**Господарські операції і їх запис на рахунках бухгалтерського обліку
ПСП «ХХХ», 2022 р.**

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
Готівка з каси ПСП «ХХХ» здана на поточний рахунок в АТ «Ощадбанк»	311	301	3320
На поточний рахунок в АТ «Ощадбанк» ПСП «ХХХ» поступили кошти від покупця – ТОВ «Соняшниковий Гранд»	311	361	17840
Отримано на поточний рахунок в АТ «Ощадбанк» ПСП «ХХХ» довгострокова фінансова допомога на поворотній основі.	311	55	15500
Поступили кошти на поточний рахунок АТ «Ощадбанк» від інших дебіторів (ФОП Куць Н. П.)	311	377	1380
Отримана на поточний рахунок ПСП «ХХХ» довгострокова позика банку.	311	50	65500
Отримана на поточний рахунок короткострокова позика банку.	311	60	12200
Поступила на поточний рахунок ПСП «ХХХ» орендна плата від ПП «ХПП-Дім Нові Санжири » за оренду обладнання строком на три роки.	311	611	4850
Сума дивідендів надійшла на поточний рахунок в банку	31	373	1650
Поступили кошти за реалізовані виробничі запаси (будівельні матеріали) від ТОВ «Будкомплект»	311	36	7545
Отримано грошові кошти з поточного рахунку ПСП «ХХХ»	301	311	2590
Перераховано з поточного рахунку за передплачені на наступний рік газети і журнали.	39	311	950
Здійснено передоплату ТОВ «Метал Сіті».	371 641	311 644	5130 856
Перераховано з поточного рахунку ПСП «ХХХ» до бюджету ПДВ і інші податки.	641	311	5890
З поточного рахунку погашена короткострокова позика банку.	601	311	3510
З поточного рахунку ПСП «ХХХ» погашена довгострокова позика банку.	501	311	5200
Перераховано з поточного рахунку зарплата працівникам	661	311	32520

У сукупному грошовому обороті ПСП «ХХХ» переважають безготівкові розрахунки, оскільки вони мають ряд переваг над готівковими. Ці переваги проявляються передусім у прискоренні розрахунків, в економії витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, її обліком та зберіганням.

Інвентаризаційний процес на ПСП «ХХХ» охоплює перевірку каси, коштів на поточному рахунку призначений для забезпечення контролю за фактичною наявністю, збереженням і використанням коштів.

Така інвентаризація характеризується раптовістю та відносною частотою проведення (не рідше 1 разу на квартал) і, крім вищезгаданих пунктів, має на меті перевірку дотримання працівниками розрахунково-платіжної та касової дисципліни.

Порядок проведення інвентаризації готівкових коштів можна представити у вигляді схеми (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Послідовність інвентаризації готівкових коштів

Інвентаризація банківських рахунків ПСП «ХХХ» передбачає перевірку усіх операцій по руху коштів на рахунку і здійснюється методом звірки залишків по банківських виписках ПСП «ХХХ» із обліковими даними, причому виписки про залишок коштів повинні підтверджуватися взаємним актом. Витяг

з інвентаризаційного опису безготівкових розрахунків представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Інвентаризаційний опис безготівкових розрахунків ПСП «XXX» (витяг)

№	Номер рахунку	Вілюга рахунку (субрахунок в обліку)	Назва банку	Сума коштів на рахунку за даними		Результат інвентаризації	Стан рахунку
				підприємства	банку		
1	UA1035162900000 00026005161452	Гривні (311)	АТ «ОЩАД-БАНК»	30125	30125	Відхилень не виявлено	активний

У результаті проведення інвентаризації найкращим варіантом є відповідність документальних та облікових даних.

Та все, якщо в результаті інвентаризації, окрема каси, знайдено готівку, не підтвержену касовими документами – це надлишок. В бухгалтерському обліку його оприбуткування буде відображено як: Дт 301 Кт 719.

При виявленні нестачі, наприклад, готівкових коштів, її суму відшкодовує особа, з якою підписаний договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність (зазвичай касир). В обліку недостача буде відображена як: Дт 947 Кт 301. Вихідні машинограми з обліку грошових коштів представлено у додатку Д. Отже, основними стандартними звітами у програмі «1С:Бухгалтерія 8.2» є: «Аналіз рахунку – надає інформацію про обороти рахунків з іншими рахунками за обраний період, а також про сальдо на початок та кінець періоду; «Картка рахунку» – представлено усі проведення по досліджуваному рахунку; «Оборотно-сальдова відомість по рахунку» – містить інформацію про обороти за дебетом і кредитом рахунків упродовж цього періоду; «Журнал-ордер по рахунку»; «Головна книга по рахунку».

Фінансова звітність ПСП «XXX» є фінансовою звітністю загального призначення, яка сформована з метою достовірного подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності для задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень.

При формуванні фінансової звітності ПСП «XXX» керувалося також

вимогами національних законодавчих нормативних актів щодо організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

При веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності ПСП «ХХХ» використовуються ті професійні судження та положення систем обліку, котрі дозволяють однозначно тлумачити інформацію фінансової звітності. Повний комплект фінансової звітності ПСП «ХХХ» включає: ф. м-1. Баланс; ф. м-2. Звіт про фінансові результати. Оскільки досліджуване підприємство є малим, то для забезпечення керівництва ПСП «ХХХ» належними обсягами інформації щодо поточної наявності грошових коштів слід скористатися ф. м-1. Баланс. По рядку 1165 «Кошти та їх еквіваленти» ПСП «ХХХ» відображає інформації про грошові кошти за залишками по головній книзі за рахунками 30, 31. Для підприємств що подають повний комплект фінансової звітності, основною формою щодо відображення руху грошових коштів є ф. № 3 - «Звіт про рух грошових коштів». Звіт про рух грошових коштів може бути складений за прямим чи непрямим методами (додаток Е), із застосуванням відповідної форми звіту: форма № 3 – за прямим методом або форма № 3-н – за непрямим методом. Зазвичай підприємства використовують прямий метод. Розглянемо порядок складання Звіту про рух грошових коштів за прямим методом на прикладі (табл. 2.6, 2.7).

Таблиця 2.6

Залишки по рахункам

Господарська операція	Сума. грн	Дт	Кт	Код рядка форми 3
Отримали в касу готівку з банку	40000	301	311	—*
Оплачено постачальнику	60000	631	311	3100
Сплачено за банківським кредитом відсотки	1000	684	311	3360
Сплачено кредит	10000	601	311	3350
Отримана оплата від покупця	15000	311	361	3000
Виплачена зарплата готівкою	25000	661	301	3105
Решта готівки повернута в банк	16000	311	301	—

Підприємство може на власний розсуд обрати відповідний метод розрахунку, про те необхідно обов'язково внести зміни в наказ про облікову політику в частині фінансової звітності.

Алгоритм складання звіту про рух грошових коштів (прямий метод)

Стаття	Код рядка	Сума, грн
Операційна діяльність		
Надходження від: Реалізація продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	15000
Витрачання на: оплату товарів, робіт, послуг	3100	(60000)
Праці	3105	(25000)
зобов'язань з податків і зборів	3115	0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	(70000)
Інвестиційна діяльність		
Надходження від: Реалізація необоротних активів	3205	0
Витрачання на придбання: необоротних активів	3255	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	0
Фінансова діяльність		
Витрачання на:		
погашення позик	3350	(10000)
сплату процентів	3360	(1000)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	(11000)
Грошові кошти на початок	3405	121 000
Чистий рух грошових коштів	3400	(81000)
Грошові кошти на кінець	3415	40 000

Склад грошових коштів розкривається також у Примітках до річної фінансової звітності. У даному розділі розшифровується залишок грошових коштів на кінець року за даними рахунків, на яких вони обліковуються. Отже:

1. В результаті дослідження встановлено, що первинний облік на ПСП «XXX» ведеться на належному рівні. Про це свідчить наступне: підприємство повністю забезпечене бланками документів; первинні документи складаються в момент здійснення господарських операцій, а якщо це неможливо, то безпосередньо після їх здійснення; головний бухгалтер наглядає за повним і правильним заповненням первинних документів.

2. Організація обліку грошових коштів у ПСП «XXX» відповідає сучасним вимогам щодо надання повної, достовірної та вчасної інформації про їх наявність, рух та вартість, тобто дотримується принцип повного висвітлення.

3. При складанні фінансової звітності ПСП «XXX» дотримується принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій

ПСП «XXX» є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. Облік у системі оподаткування можна визначити як систему збору і обробки податкової інформації для визначення бази оподаткування відповідно до вимог податкового законодавства. Предметом податкового обліку є процес фінансово-господарської діяльності ПСП «XXX», але тільки у частині формування об'єкта оподаткування.

Нарахування єдиного податку відображається за Дт 91 Кт 641, сплата Дт 641 Кт 311. Сплата податку відбувається щоквартально протягом 30 календарних днів у таких розмірах: у I і II кварталі – 10 %; у III кварталі – 50 %; у IV кварталі – 30 %. Для ПСП «XXX» операції з грошовими коштами, коли вони вступають об'єктами оподаткування розглянемо на теоретичних прикладах:

1. Проценти на строкові депозити. Такі доходи є пасивними та оподатковуються податковим агентом – ПСП «XXX» (умовно) під час їх нарахування. Такі доходи оподатковуються ПДФО - 18 % та військовим збором – 1,5 %. Перераховує податки банківська установа із сум процентів, нарахованих за звітний місяць на суми строкового депозиту ПСП «XXX» (умовно), не пізніше 30 календарних днів, наступних за місяцем нарахування доходу.

2. Операції з розрахунками в іноземній валюті. Підприємство здійснює операції з експорту/імпорту товарів. Порядок оподаткування таких операцій регулюється нормами Податкового кодексу.

Приклад. За умовами договору ПСП «XXX» (умовно) перерахувало постачальнику-нерезиденту «Utensili diamantati» попередню оплату за товар 15.06.2021 р. У розмірі 25 000,00 дол. США, валюту придбано за курсом Нацбанку України 37,98 грн/дол. США. Товар отримано 25.06.2022 р. (курс

Нацбанку України - 37,97 грн/дол. США) і реалізовано 27.06.2021 р. (курс Нацбанку України - 37,95 грн/дол. США). Перерахунок валюти ПСП «XXX» (умовно) слід здійснити на дату 15.06.2022 р., а саме за курсом Нацбанку України 37,98 грн./дол. США. До складу витрат ПСП «XXX» на дату визнання доходу, тобто на 27.06.2022 р., включається сума в розмірі 949 500,00 грн ($25\ 000,00 \times 37,98 = 949\ 500,00$ грн).

3. Придбання та продаж валюти. Згідно пп. 153.1.4 п. 153.1 ст. 153 ПКУ у разі здійснення операцій з продажу іноземної валюти до складу доходів ПСП «XXX» (умовно) або витрат відповідно повинна бути включена позитивна або від'ємна різниця між доходом від продажу та балансовою вартістю такої валюти.

Приклад. ПСП «XXX» (умовно) отримало на розрахунковий рахунок валютну виручку від «Utensili diamantati» в розмірі 50 000,00 € за поставлений товар (курс Нацбанку України на дату отримання коштів становив 39,77 грн/євро), 1488500,00 грн ($50\ 000 \times 39,77$). На дату продажу валюти курс Нацбанку України становив 39,79 грн/євро, гривневий еквівалент - 1989500,00 грн. ($50\ 000 \times 39,79$). Отже, перш за все, слід визначити різницю між доходом від продажу та вартістю цієї валюти за курсом Нацбанку України на дату такого продажу та курсову різницю. Різниця становить +501000 грн ($1989\ 500 - 1488\ 500$). Суму курсової різниці (позитивне значення) слід включити до складу доходів ПСП «XXX».

При веденні податкового обліку ПСП «XXX» дотримується всіх норм податкового законодавства, вчасно подає податкову звітність та перераховує до бюджету обов'язкові платежі. Зокрема, станом на 1.11.2022 року досліджуване підприємство не мало податкового боргу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансовий стан характеризує результат фінансово-виробничої діяльності суб'єктів господарювання. Основними характеристиками є розмір засобів підприємства, їх розміщенням і джерелами утворення, залежить від виконання матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку.

Також фінансовий стан підприємства можна визначити як показник його фінансової конкурентоспроможності, тобто кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами.

Для досягнення мети та завдання кваліфікаційної роботи, фінансовий стан ПСП «ХХХ» розглянемо як комплексне поняття. Фінансовий стан – це результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин ПСП «ХХХ», сукупність виробничо-господарських факторів досліджуваного підприємства і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів ПСП «ХХХ».

Для цілі дослідження під фінансовим станом ПСП «ХХХ» розуміємо його спроможність фінансувати свою діяльність. Негативна тенденція або ж погіршення фінансового стану ПСП «ХХХ» свідчить про загрозу його можливого банкрутства, натомість, оптимізація фінансового стану є однією з умов успішного розвитку підприємства в майбутньому.

До важливих фінансових показників підприємства, належить «власний капітал», оскільки узагальнює: забезпеченість коштами для функціонування; кредитоспроможність; платоспроможність. Тому, першим етапом аналізу фінансового стану, є аналіз джерел формування капіталу ПСП «ХХХ» - табл. 3.1 (додаток Ж).

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ПСП «XXX» за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал всього –	16530,1	100,0	44363	100,0	67101,3	100	+50571,2	У 4,1 р.
1. Власний капітал	15673,5	94,8	18055,7	40,7	17907,1	26,7	+2233,6	+14,3
1.1. Зареєстрований капітал	10	0,1	10	0,0	10	0,0	х	Х
1.2. Нерозподілений прибуток	14307,8	86,6	16690	37,6	16541,4	24,7	+2233,6	+15,6
2. Зобов'язання і забезпечення	856,6	5,2	26307,3	59,3	49194,2	73,3	+48337,6	У 57,4 р.
2.1. Поточні зобов'язання	856,6	5,2	26307,3	59,3	49194,2	73,3	+48337,6	У 57,4 р.
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	56,6	0,№	6231,2	14,0	39137,2	58,3	+39080,6	У 691,5 р.

Аналіз даних табл. 3.1 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2022 р. збільшилась порівняно з 2020 р. на 50 млн. 571,2 тис. грн або у 4,1 рази. Сума власного капіталу підприємства зросла на 2 млн. 233,6 тис. грн або на 14,3 %, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ПСП «XXX» у 2022 році порівняно з 2020 роком збільшилась на 48 млн. 337,6 тис. грн, або у 57,4 рази за рахунок суми поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

У структурі пасивів ПСП «XXX» протягом 2021 – 2022 рр. переважає питома вага зобов'язань і забезпечень підприємства – 59,3 % та 73,3 %. У 2020 році – питома вага власного капіталу – 94,8 %.

Оскільки станом на 2022 рік у складі джерел формування переважає частка зобов'язань, наступним етапом буде їх оцінка - табл. 3.2. та рис. 3.1.

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень
ПСП «ХХХ» за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	56,6	100	6231,2	100	39137,2	100	+39080,6	У 691,5 р.
товари, роботи, послуги	1,1	1,9	6137	98,5	38996	99,6	+38994,9	У 35450,1 р.
розрахунками зі страхування	12,3	21,7	18,7	0,3	22,1	0,1	+9,8	+79,7
розрахунками з оплати праці	43,2	76,3	75,5	1,2	119,1	0,3	+75,9	У 2,8 р.
Всього:	56,6	100,0	6231,2	100,0	39137,2	100,0	+39080,6	У 691,5 р.

У 2022 р. порівняно з 2020 р. сума поточних зобов'язань ПСП «ХХХ» зросла на 39 млн. 80,6 тис. грн або у 691,5 рази.

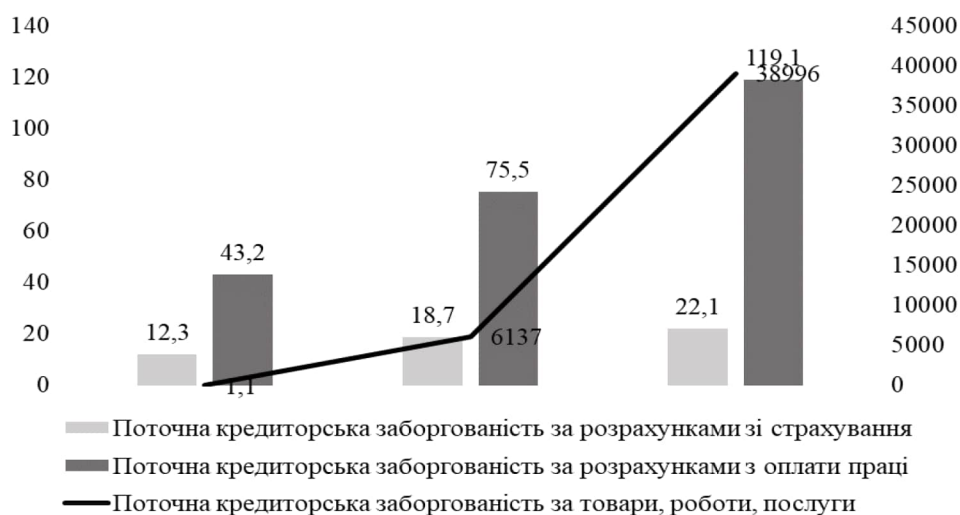

Рис. 3.1. Динаміка кредиторської заборгованості ПСП «ХХХ»
за 2020 – 2022 рр., тис. грн

У складі поточних зобов'язань ПСП «ХХХ» зростання відмічено по таких складових: за товари, роботи, послуги на 38 млн. 994,9 тис. грн, за

розрахунками за страхуванням на 9,8 тис. грн, або на 79,7 % та за розрахунками з оплати праці на 75,9 тис. грн, або у 2,8 рази.

Аналізуючи структуру поточної заборгованості ПСП «XXX», можна зробити висновок, що протягом 2021 - 2022 рр. переважає частка заборгованості за товари, роботи та послуги – 98,5 % та 99,6 %. У 2020 році. переважає частка за розрахунками з оплати праці – 76,3 %.

З метою мінімізації відхилень розрахункової вартості боргу від її реальної величини необхідно застосувати комплексний підхід до оцінювання кредиторської заборгованості, що базується на коригуванні первісної вартості відповідно до коефіцієнта часу.

Коефіцієнт часу дає змогу оцінити заборгованість підприємства у даний час з урахуванням зростання вартості в часі та зміни загальної купівельної спроможності грошових коштів.

Комплексна оцінка кредиторської заборгованості ПСП «XXX» представлено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Комплексна оцінка кредиторської заборгованості
ПСП «XXX» за 2020 – 2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. Від 2020 р. (+,-)	
				абсолютне	віднос- не, %
А	1	2	3	4	5
Вихідна інформація, тис. грн					
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)	31057,6	7539	22584	-8473,6	-27,3
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24922,7	5156,8	23330,8	-1591,9	-6,4
3. Середньорічна величина поточної кредиторської заборгованості	1356,9	3143,9	22684,2	+21327,3	У 16,7 р.
4. Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	2624,9	2642,7	1540	-1084,9	-41,3
5. Середньорічна вартість майна (капіталу)	17215,6	30446,6	55732,2	+38516,6	У 3,2 р.
6. Середньорічна величина зобов'язань та забезпечень	3985,1	13582	37750,8	+33765,7	У 9,5 р.
7. Середньорічна величина поточних зобов'язань	3985,1	13582	37750,8	+33765,7	У 9,5 р.

А	1	2	3	4	5
8. Середньорічна вартість оборотних активів	10955,1	26275,3	52591,2	+41636,1	У 4,8 р.
Показники комплексної оцінки кредиторської заборгованості					
9. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	18,367	1,640	1,029	-17,338	х
10. Тривалість одного обороту (середній період погашення) кредиторської заборгованості, днів	20	220	350	+330	У 17,5 р.
11. Частка кредиторської заборгованості у капіталі, %	7,9	10,3	40,7	+32,8	х
12. Частка поточної кредиторської заборгованості у зобов'язаннях та забезпеченнях, %	34	23,1	60,1	+26,1	х
13. Частка поточної кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях та забезпеченнях, %	34	23,1	60,1	+26,1	х
14. Відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, %	12,4	12,0	43,1	+30,7	х
15. Припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості, грн.	0,52	1,19	14,7	+14,18	Х
16. Відношення поточної кредиторської заборгованості до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції), %	4,4	41,7	100,4	+96	х

Показники комплексного оцінювання поточної кредиторської заборгованості мають як позитивну, та і ознаки негативної динаміки. Зокрема,

- коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості ПСП «ХХХ» зменшився з 0,18,367 у 2020 році до 1,029 у 2022 (на 17,388 пункти), а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості зросла на 330 днів, або у 17,5 раз. Така динаміка пояснюється випереджаючим збільшенням зростанням середньорічної величини поточної кредиторської заборгованості (у 16,7 рази) порівняно зі зниженням собівартості реалізації ПСП «ХХХ» – на 6,4 %;

- частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі ПСП «ХХХ» збільшилася з 7,9 % до 40,7 %, у зобов'язаннях і забезпеченнях ПСП «ХХХ» – на 26,1 % зросла;

- показник який характеризує відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів ПСП «ХХХ», збільшився з 12,4 % до 41,3 %, що є ознакою покращення стану розрахунків з кредиторами.

Наступним етапом є оцінка майна ПСП «ХХХ» – динаміки та структури.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура майна ПСП «ХХХ» за 2020 - 2022 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	16530,1	100	44363	100	67101,3	100	+50571,2	У 4,1 р.
1. Необоротні активи	4800,9	29,0	3541,6	8,0	2740,3	4,1	-2060,6	-42,9
1.1. Основні засоби	4742,6	28,7	2958,6	6,7	2157,3	3,2	-2585,3	-54,5
2. Оборотні активи	11729,2	71,0	40821,4	92,0	64361	95,9	+52631,8	У 5,5 р.
2.1. Запаси	595,5	3,6	24108,1	54,3	31973	47,6	+31377,5	У 53,7 р.
2.1.1. Готова продукція та товари	595,5	3,6	24108,1	54,3	31973	47,6	+31377,5	У 53,7 р.
2.2. Поточна дебіторська заборго- ваність	3097,7	18,7	2187,7	4,9	892,3	1,3	-2205,4	-71,2
2.3. Грошові кошти	39,3	0,2	117,6	0,3	13522,4	20,2	+13483,1	У 344,1 р.
2.4. Витрати майбутніх періодів	7996,7	48,4	14408	32,5	17973,3	26,8	+9976,6	У 2,2 р.

Оцінка майнового стану показав, що у 2022 році вартість майна ПСП «ХХХ» порівняно з 2020 роком зросла на 50 млн. 571,2 тис. грн або у 4,1 рази. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, зменшилась на 2 млн. 60,6 тис. грн, або на 42,9 %.

Вартість оборотних активів ПСП «ХХХ» збільшилась у 2022 році порівняно з 2020 роком на 52 млн. 631,8 тис. грн, або у 5,5 рази. Зростання відмічено у вартості запасів на 31 млн. 377,5 тис. грн, або у 53,7 рази, які

представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами.

Зниження відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 2 млн. 205,4 тис. грн, або на 71,2 %.

Зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 13 млн. 483,1 тис. грн.

Також зросла вартість витрат майбутніх періодів на 9 млн. 076,6 тис. грн, або у 2,2 рази.

У структурі майна ПСП «ХХХ» за 2020 - 2022 рр. переважає питома вага оборотних активів – 71 %, 92 % та 95,9 %.

За допомогою способу ланцюгових підстановок та табл. 3.5 визначимо вплив середньорічної вартості майна та ресурсовіддачі на зміну чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПСП «ХХХ».

Таблиця 3.5

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПСП «ХХХ» за 2020, 2022 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2022	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	17215,6	55732,15	+38516,55	У 3,2 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	31057,6	22584	-8473,6	-27,3
Ресурсовіддача, грн	РВ	1,80	0,41	-1,40	-77,5

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПСП «ХХХ»:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.5 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{М}_1 \times \text{РВ}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 55732,15 \times 1,80 = 100317,87.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПСП «ХХХ», тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 22584 - 31057,6 = - 8473,6$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_M = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_M = 100317,87 - 31057,6 = +69260,27.$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = 22584 - 100317,87 = -77733,87$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_M + \Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = +69260,27 - 77733,87 = - 8473,6.$$

Факторний аналіз чистого доходу ПСП «ХХХ» показав, що за рахунок збільшення середньорічної вартості майна підприємства у 2022 році порівняно з 2020 роком на 38 млн 516,55 тис. грн, або у 3,2 рази, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 69 млн 260,27 тис. грн; за рахунок зниження ресурсовіддачі на 1,40 грн, або на 77,5 %, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зменшився на 77 млн 733,87 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

За даними табл. 3.6 проведемо аналіз оборотності оборотних активів ПСП «ХХХ» за 2020 – 2022 рр.

Коефіцієнт обертання оборотних коштів зменшився з 2,835 у 2020 році до 0,429 у 2022 році, тобто на 2,406 пункти, відповідно коефіцієнт завантаження зріс з 0,353 у 2020 році до 2,329 у 2022 році, або на 1,976 пункти, а тривалість одного обороту оборотних активів збільшилася на 711 днів або у 6,6 рази. Вказані зміни показників свідчать про суттєве уповільнення оборотності, що пояснюється випереджаючим збільшенням середньорічної вартості оборотних активів (у 4,8 рази) порівняно з зменшенням суми чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг (на 27,3 %).

Оборотність оборотних активів ПСП «XXX» за 2020 – 2022 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	31057,6	7539	22584	-8473,6	-27,3
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	10955,1	26275,3	52591,2	+41636,1	У 4,8 р.
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	2,835	0,287	0,429	-2,406	х
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,353	3,485	2,329	+1,976	х
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	127	1255	838	+711	У 6,6 р.

Оскільки фінансова стійкість передбачає платоспроможність в довгостроковому періоді, то слід при її оцінці приділити увагу визначенню запасу фінансової стійкості, який дасть уявлення про обсяг реалізації, що забезпечить стабільну і беззбиткову діяльність підприємства.

Проведемо аналіз показників фінансової стійкості ПСП «XXX», використовуючи дані табл. 3.7.

Результати виконаних розрахунків (табл. 3.7) свідчать про незадовільний рівень фінансової стійкості ПСП «XXX» на кінець 2022 р. за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта фінансової автономії вказує на те, що на кінець 2022 року частка власного капіталу у валюті балансу становить 26,7 %. Це на 73,3 % менше порівняно з 2020 роком.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ПСП «XXX» відповідно зріс з 0,052 до 0,733, та все ж свідчить про високий рівень фінансової залежності підприємства від кредиторів.

За коефіцієнтом фінансового ризику в 2020 році на 1 грн власного капіталу ПСП «XXX» припадало 0,06 коп. позикового капіталу, а в звітному – 2,74 грн. У цілому динаміка показників 1.1-1.4 табл. 3.7 свідчить про різке зниження рівня фінансової стійкості, а її рівень є незадовільним для

ПСП «ХХХ».

Таблиця 3.7

Показники фінансової стійкості ПСП «ХХХ» за 2020 - 2022 рр.

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+; -) 2022 р. до 2020 р.
Показники структури джерел формування капіталу					
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,948	0,407	0,267	-0,681
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,052	0,593	0,733	+0,681
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,055	1,457	2,747	2,693
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	18,297	0,686	0,364	-17,933
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Підвищення	1,000	1,000	1,000	0,000
Показники стану оборотних активів					
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,694	0,804	0,847	+0,153
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	>0,1	0,927	0,356	0,236	-0,691
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	>0,5	18,258	0,602	0,474	-17,784
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Підвищення	0,004	0,008	0,892	+0,888
Показники стану основного капіталу					
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Підвищення	0,287	0,067	0,032	-0,255
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Підвищення	0,287	0,067	0,032	-0,255
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Зниження	0,741	0,838	0,882	+0,141
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Підвищення	2,443	11,526	23,487	+21,044

Коефіцієнт маневреності власного капіталу ПСП «ХХХ» зріс у 2020 році з 0,694 до 0,847 у 2022 р., та є вище нормативного значення (> 0,5). На кінець звітнього року 84,7 % власного капіталу ПСП «ХХХ» було вкладено в оборотні активи.

Про високий рівень забезпеченості ПСП «ХХХ» власними оборотними коштами у 2022 році свідчать значення коефіцієнтів забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та забезпеченості запасів власними оборотними коштами. На кінець 2022 року фактичний рівень першого з них

перевищує нормативне значення на 0,136 пункти, а другого відповідає нормативному значенню.

Значення коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів ПСП «ХХХ» показує, що на кінець 2022 року серед власних оборотних активів грошові кошти становили лише 89,2 %. Позитивною тенденцією є зростання цього показника з 0,004 у 2020 році до 0,892 у 2022 році.

Коефіцієнт майна виробничого призначення ПСП «ХХХ» зменшився з 0,287 до 0,032 пункти, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності (основними засобами, запасами) ПСП «ХХХ» має незадовільну фінансову стійкість.

Коефіцієнт нагромадження амортизації зріс з 0,741 до 0,882. Рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів ПСП «ХХХ» є високим і спостерігається погіршення функціонального стану необоротних активів досліджуваного підприємства.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів ПСП «ХХХ» підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо в 2020 році на 1 грн необоротних активів припадало 2,44 грн оборотних, то в звітному – 23,49 грн.

Отже, за переважною більшістю відносних показників ПСП «ХХХ» є фінансово нестійким із незадовільною динамікою.

3.2. Аналіз ліквідності балансу та оцінювання платоспроможності підприємства за системою відносних показників

Проблема зміцнення платоспроможності та ліквідності для ПСП «ХХХ» є актуальною та вимагає ефективного контролю за рівнем показників. Для оцінювання ліквідності та платоспроможності ПСП «ХХХ» застосуємо такі прийоми як аналіз ліквідності балансу та розрахунок фінансових коефіцієнтів платоспроможності.

Оцінку ліквідності та платоспроможності ПСП «ХХХ» проведемо за інформацією ф. м-1 «Балансу» на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто часу, що необхідний для перетворення їх у грошові кошти.

Аналіз ліквідності балансу передбачає класифікацію активів підприємства за їх ліквідністю та пасивів за терміновістю оплати.

Виділяють такі групи ліквідних активів ПСП «ХХХ»:

- А1 – найбільш ліквідні активи – готівка, грошові кошти на рахунках у банку 2019;

- А2 – активи, що швидко реалізуються, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час. У ПСП «ХХХ» сюди відноситься сума дебіторської заборгованості, її сума у 2022 році складала 892,3 тис. грн.

- А3 – активи, що повільно реалізуються. До них відносять: матеріально-виробничі запаси, затрати у незавершеному виробництві, готову продукцію, товари;

- А4 – активи, що важко реалізуються – статті розділу I активу балансу «Основні засоби та інші необоротні активи».

Проведемо аналіз динаміки та структури активів ПСП «ХХХ» за рівнем ліквідності у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
ПСП «ХХХ» за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високоліквідні активи	39	0,3	118	0,3	13522	20,2	+13483	+19,9	У 346,7 р.
2. Середньоліквідні активи	3098	18,7	2188	4,9	892	1,3	-2205	-17,4	-71,2
3. Низьколіквідні активи	596	3,6	24108	54,3	31973	47,6	+31378	+44,0	У 53,6 р.
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	12798	77,4	17950	40,5	20714	30,9	+7916	-46,5	+61,9
Разом	16530	100,0	44363	100,0	67101	100,0	+50571	X	У 4,1 р.

Аналіз активів за рівнем ліквідності ПСП «XXX» показав, що їх вартість збільшилась у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 50 млн. 571 тис. грн, або у 4,1 рази. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 13 млн. 483 тис. грн. або на 19,9% та низько-ліквідних активів – 31 млн. 378 тис. грн, або у 53,6 рази. Зниження відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 2 млн. 205 тис. грн, або на 71,2 %. Зростання також відмічено по вартості важко-ліквідних на 7 млн. 916 тис. грн, або на 61,9 %.

У структурі активів підприємства за 2021-2022 рр. переважала частка низько-ліквідних активів – 54,3 % та 47,6 %. У 2020 році переважала частка важко-ліквідних активів – 77,4 %.

Для більш детальної характеристики групування пасивів балансу, відповідно до зростання строків погашення зобов'язань сформовані такі групи пасивів для ПСП «XXX»:

- негайні пасиви (П1) – це кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, своєчасно не погашені кредити (за даними додатка до балансу);
- постійні пасиви (П4) – це статті I розділу пасиву балансу.

Аналіз динаміки та структури пасивів ПСП «XXX» за терміном сплати представлено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
ПСП «XXX» за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	57	0,4	26307	59,3	49194	73,3	+49138	+72,9	У 863,1 р.
2. Короткострокові зобов'язання	800	4,8	-	-	-	-	-800	-4,8	-100
3. Постійні пасиви	15674	94,8	18056	40,7	17907	26,7	+2234	-68,1	+14,3
Разом	16530	100,0	44363	100,0	67101	100,0	+50571	X	У 4,1 р.

Аналіз пасивів за терміном оплати ПСП «ХХХ» показав, їх сума у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 50 млн. 571 тис. грн, або у 4,1 рази, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які зросли на 49 млн. 138 тис. грн, або у 863,1 рази. Зниження відмічено по вартості короткострокових зобов'язань на 800 тис. грн або на 100 %. Збільшення також відмічено по вартості постійних пасивів, що збільшилися 2 млн. 234 тис. грн, або на 14,3 %.

У структурі пасивів ПСП «ХХХ» протягом 2021 - 2022 рр. переважає частка найбільш строкових зобов'язань – 59,3 %, 73,3 %. У 2020 році – частка постійних пасивів – 94,8 %.

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4, \quad (3.7)$$

тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Оцінка ліквідності ПСП «ХХХ» представлено у табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Оцінка ліквідності балансу ПСП «ХХХ»
за 2020 - 2022 рр., тис. грн**

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2020	2021	2022
A1-П1	Високоліквідних активів	-17	-26190	-35672
A2-П2	Середньоліквідних активів	2298	2188	892
A3-П3	Низьколіквідних активів	596	24108	31973
	Разом	+2876	+106	-2807

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ПСП «ХХХ» має ознаки ліквідного, тобто лише реалізувавши матеріальні цінності та готову продукцію, підприємство може погасити свої найбільш строкові зобов'язання.

Показники ліквідності і платоспроможності застосовуються для оцінки спроможності підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

До показників ліквідності та платоспроможності відносяться:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховують як відношення суми грошових коштів та фінансових інвестицій (рядок 1160 + 1165) до суми поточних зобов'язань та забезпечень (рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 0,2$.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності - це відношення суми грошових коштів, фінансових інвестицій, поточної дебіторської заборгованості (рядки 1125 по 1190, включаючи додаткові рядки 1115, 1120, 1140, 1145, 1180) до суми поточних зобов'язань та забезпечень (рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 0,7$.

3. Коефіцієнт загальної ліквідності трактують як відношення вартості оборотних активів (рядок 1195) до суми поточних зобов'язань та забезпечень (рядок 1695). Нормативне значення показника $\geq 1,0$.

Відповідність показників ліквідності та платоспроможності нормативним значенням та їх збільшення свідчить про покращення фінансового стану досліджуваних підприємств.

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ПСП «XXX» за 2020 – 2022 рр. проаналізовано у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
ПСП «XXX» за 2020 – 2022 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.
		2020	2021	2022	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$>0,2$	0,046	0,004	0,275	+0,229
Проміжний коефіцієнт покриття	$>0,7$	3,662	0,088	0,293	-3,369
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	13,693	1,552	1,308	-12,384
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,046	0,004	0,275	+0,229
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	13,693	1,552	1,308	-12,384

Станом на 2022 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є вище нормативного на 0,075 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,27 грн грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття є нижче нормативного у 2022 році на 0,407 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2022 року 0,29 грн (при нормативі $\geq 0,7$).

Загальний коефіцієнт покриття є нижче нормативного протягом 2022 року. На 1 грн. поточних зобов'язань у 2022 р. припадає 1,3 грн оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

3.3. Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності

Платоспроможність - це здатність ПСП «XXX» сплачувати кошти за своїми зобов'язаннями, що настали і вимагають термінового погашення, необхідно об'єктивно підходити до планування залишку грошових коштів.

Вважається, що у підприємства на рахунках в банку і готівка в касі повинен бути залишок грошових коштів, який дорівнює різниці між кредиторською заборгованістю всіх видів, строки оплати якої настають протягом певного найближчого періоду (наприклад, тижня або декади), і поточною дебіторською заборгованістю на користь підприємства, платежі за якою очікуються в той самий період. Відношення залишку грошових коштів до різниці між кредиторською і дебіторською заборгованістю, виражене у відсотках, називається рівнем поточної платіжної готовності підприємства:

$$ППГ = \frac{ГК}{КЗ - ДЗ} \times 100, \quad (3.8)$$

де ППГ - рівень поточної платіжної готовності на відповідну дату, %;

ГК - залишок грошових коштів;

КЗ - кредиторська заборгованість;

ДЗ - поточна дебіторська заборгованість.

Нормативне значення даного показника знаходиться в межах 100 %. Якщо рівень поточної платіжної готовності менше 100 %, то це свідчить про нестачу грошових коштів, якщо більше 100 % - про їх надлишок.

Показником, що характеризує поточну неплатоспроможність (Пнп), є різниця між сумою грошових коштів, їх еквівалентів, інших високоліквідних активів та сумою поточних зобов'язань:

$$\text{Пнп} = \text{ДФІ} + \text{ПФІ} + \text{ГК} - \text{ПЗ}, \quad (3.9)$$

де Пнп - показник поточної неплатоспроможності;

ДФІ- довгострокові фінансові інвестиції;

ПФІ - поточні фінансові інвестиції;

ГК - грошові кошти та їх еквіваленти;

ПЗ- поточні зобов'язання.

Якщо $\text{Пнп} < 0$, то це свідчить про поточну неплатоспроможність суб'єкта господарювання.

Визначимо ознаки поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПСП «XXX» за допомогою даних табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПСП «XXX» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. (+;-) до 2020 р.
1. Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	X
2. Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	X
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	39,3	13522,4	+13483,1
4. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	X
5. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	56,6	39137,2	+39080,6
6. Показник поточної неплатоспроможності	-17,3	-25614,8	-25632,1
7. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,046	0,275	+0,229
8. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,927	0,236	-0,691
9. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	4885,9	-148,6	-5034,5

Отже, аналіз вихідних даних, які використовуються для розрахунку ознак

поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПСП «XXX» показав:

- сума грошових коштів та їх еквівалентів у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 13 млн. 483,1 тис. грн,

- сума поточних зобов'язань та забезпечень зросла за досліджуваний період на 39 млн. 80,6 тис. грн.

- зіставлення високоліквідних активів та поточних зобов'язань і забезпечень підприємства показало, що нестача платіжних засобів склала у 2020 р. – 17,3 тис. грн., у 2022 р. відповідно – -25 млн. 614,8 тис. грн. Можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років ПСП «XXX» є абсолютно неліквідним та неплатоспроможним;

- коефіцієнт загальної ліквідності протягом досліджуваних років є нижче нормативного, і свідчить про неможливість ПСП «XXX» погасити свої зобов'язання.

Ліквідність є одним із проявів платоспроможності, яка пов'язана з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов'язання.

Основними причинами зниження ліквідності та платоспроможності підприємства є збиткова діяльність, а також збільшення поточних зобов'язань, фінансування капітальних витрат за рахунок поточних зобов'язань, зменшення власного капіталу.

Для підвищення ефективності використання фінансових коштів підприємства необхідно впровадити заходи, які сприятимуть збільшенню прибутку, зменшенню вартості матеріальних активів та дебіторської заборгованості, а також оптимізації структури капіталу підприємства.

Оскільки платоспроможність відображається в коефіцієнтах, за допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності ПСП «XXX» (табл. 3.13).

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.10)$$

Таблиця 3.13

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності ПСП «ХХХ» за 2020, 2022 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2022	абсолютне	відносне, %
1. Оборотні активи, тис. грн	ОА	11729,2	64361	+52631,8	У 5,5 р.
2. Поточні зобов'язання, тис. грн.	ПЗ	56,6	39137,2	+39080,6	У 691,5 р.
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	207,230	1,644	-205,586	х

За даними табл. 3.13 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0} \quad (3.11)$$

$$КЗЛ_{ум} = 64361/56,6=1137,1$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта загальної ліквідності ПСП «ХХХ»:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 - КЗЛ_0. \quad (3.12)$$

$$\Delta КЗЛ = 1,644 - 207,230 = -205,586.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{оа} = КЗЛ_{ум} - КЗЛ_0. \quad (3.13)$$

$$\Delta КЗЛ_{оа} = 1137,1 - 207,230 = +929,9.$$

2. Поточних зобов'язань:

$$\Delta КЗЛ_{пз} = КЗЛ_1 - КЗЛ_{ум} \quad (3.14)$$

$$\Delta КЗЛ_{пз} = 1,644 - 1137,1 = -1135,5$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta КЗЛ = \Delta КЗЛ_{оа} + \Delta КЗЛ_{пз} \quad (3.15)$$

$$\Delta КЗЛ = 929,9 - 1135,5 = -205,586.$$

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності ПСП «ХХХ» у 2022 році порівняно з 2020 роком зменшився на 205,586 пункти, в тому числі за рахунок

збільшення вартості оборотних активів на 52 млн. 631,8 тис. грн, або у 5,5 рази, коефіцієнт збільшився на 929,9 пункти, за рахунок збільшення суми поточних зобов'язань на 39 млн. 80,6 тис. грн, або у 691,5 рази, коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 1135, 5 пункти. Перевірка підтвердила правильність розрахунків. З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибуткове працюючих підприємств доцільно проводити оперативний (щоквартальний) аналіз їх платоспроможності за допомогою коефіцієнта Бівера (K_B), який визначається як відношення різниці між чистим прибутком та нарахованою амортизацією до суми зобов'язань:

$$K_B = \frac{ЧП - А}{ДЗ + ПЗ}, \quad (3.16)$$

де K_B - коефіцієнт Бівера;

ЧП - чистий прибуток;

А - амортизація;

ДЗ- довгострокові зобов'язання;

ПЗ- поточні зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, коли на протязі тривалого проміжку часу (1,5 - 2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2. Розрахуємо коефіцієнт Бівера ПСП «XXX» за 2020 та 2022 рр. (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

**Оперативний аналіз фінансового стану ПСП «XXX» за допомогою
коефіцієнта Бівера**

Показники	2020р.	2022 р.
1. Чистий прибуток, тис. грн	4885,9	-148,6
2. Амортизація, тис. грн	-	-
3. Довгострокові зобов'язання, тис. грн	-	-
4. Поточні зобов'язання, тис. грн	56,6	39137,2
5. Коефіцієнт Бівера	86,323	-0,004

Отже, розрахований показник протягом досліджуваних років є нижче нормативного, що пов'язано із перевагою суми поточних та довгострокових

зобов'язань над прибутком зниженого на амортизаційні відрахування.

Для покращання показників ліквідності і платоспроможності підприємства запропонуємо такі заходи:

1. З метою підвищення показників ліквідності та платоспроможності підприємства пропонується ввести управління запасами підприємства з метою оптимізації запасів матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції. Оптимізація рівня запасів має вплинути на перерозподіл обігових коштів підприємства, в результаті чого очікується збільшення величини ліквідних грошових коштів та зменшення величини неліквідних виробничих запасів.

2. Аналіз активів підприємства дозволив виявити негативне явище збільшення дебіторської заборгованості підприємства.

3. Крім того для більш підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємству необхідно планувати свою фінансову діяльність та контролювати виконання фінансових планів.

Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації - системи заходів спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого - на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок: зменшення суми постійних витрат; зменшення рівня умовно-змінних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями. Збільшити суму грошових активів, що можна за рахунок: оптимізації запасів матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків); скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі. Звідси слідує висновок, що вирішення проблеми підвищення ліквідності підприємства, що аналізується та збільшення наявності власних коштів є реальним і можливим перш за все за рахунок подальшого збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення рівня прибутковості.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

Ознайомлення з теоретичними та методологічними напрацюваннями зарубіжних і вітчизняних економістів свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти». Тому варто сформулювати наступне визначення: грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання.

Касові операції - операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

Безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Банк, в якому відкрито рахунки підприємств, організацій, установ усіх форм власності, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, банків та їх установ, фізичних осіб, та який здійснює для них на договірних засадах будь-яку з операцій, – є обслуговуючим.

Характерною особливістю безготівкових розрахунків є те, що списання грошових коштів з рахунку здійснюється банком за розпорядженням клієнта. Без розпорядження клієнта списання коштів допускається виключно за рішенням суду, а також у випадках, встановлених законом та договором між банком та клієнтом.

У процесі господарської діяльності ПСП «XXX» здійснює розрахунки з іншими підприємствами, як у готівковій формі, так і без участі готівки, шляхом перерахування коштів з рахунку банку свого підприємства на відповідні

рахунки іншого підприємства.

Для обліку грошових коштів Планом рахунків передбачено рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти». Дані рахунки активні, балансові, тобто по дебету рахунків відображається надходження коштів, а по кредиту їх списання (оплата). Інформація про грошові кошти у фінансовій звітності знайшла своє відображення у Балансі, Звіті про рух грошових коштів та Примітках до фінансової звітності.

ПСП «ХХХ» є платником податків, веде їх окремий облік та перебуває на спрощеній системі оподаткування (єдиний податок 4 групи). Встановлено, що станом на кінець 2022 р. ПСП «ХХХ» не має податкового боргу. При веденні обліку податкових розрахунків товариство дотримується всіх норм чинного законодавства, вчасно подаючи податкову звітність та перераховуючи до бюджету обов'язкові платежі.

Аналіз діяльності підприємства дав підстави зробити висновок про фінансово нестійкий фінансовий стан та залежність від кредиторів. Показники ліквідності показали, що використавши наявні оборотні активи, підприємство немає можливість погасити поточні зобов'язання. Формування фінансових результатів ПСП «ХХХ» відбувається в розрізі двох видів діяльності – операційної та іншої звичайної. В результаті у 2022 році отримано збиток – 148,6 тис. грн. Аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ПСП «ХХХ» має ознаки ліквідного, тоді як у 2022 році є неліквідним, показники ліквідності та платоспроможності ПСП «ХХХ» є нижче нормативного.

Для покращення організації обліку грошових коштів, можна зробити наступні пропозиції:

- розробити фінансові плани руху готівки на наступний рік в якому заплануємо обсяг доходів та обґрунтуємо статті витрат;
- інтенсифікувати і прискорити розрахунки. Чим швидше обертаються гроші і здійснюються платежі, тим більше можливостей для одержання більших доходів і прибутків.